

PATAI JÓZSEF:

HÉBER KÖLTŐK

ÖTÖDIK KÖTET

MAI HÉBER KÖLTŐK
BIALIK ÉS KORA

MÁSODIK KIADÁS

MULT ÉS JÖVŐ BUDAPEST

AZ ELSŐ KIADÁST
KIADTA
AZ IZR. MAGYAR IRODALMI TARSULAT

Fővárosi nyomda rt. Budapest.

TARTALOMJEGYZÉK:

	Olda
BIALIK:	7
A talmudista	8
A kabbalista	27
A vándortanító	31
Éjféli ima	38
Hajnalvárók	40
Áldás	41
A madárhoz	42
Levél a száműzetésből	45
Tavaszi ének	48
Hajnali tündérek	49
Ismered a forrást	51
Mily sivár	54
Oh fogadj szárnyaid alá	55
Régi dolgok	56
Ablakod megett	57
Egy szent világot adtam	58
<i>A népdalokból :</i>	
I. Új mód járja országszerte	59
II. Se nem nappal, se nem éjjel	59
<i>A harag dalaiból :</i>	
I. Az öldöklések városában	61
II. A martírok között	66
És lészen	68

SAUL CSERNICHOVSZKY:

Apollo szobra előtt	71
Idegen hajtás vagy te	74
Fantázia	75
Péntek este	75
Elégia	77
Tavaszhavában	78
Új élet	79
A hamis próféta jövődöléseiből	80
Chanuka-est (Fantázia)	84
Egymásra néznek	86
Mégis csak róla zengek	86
Almodtam	86
Midőn lant nyög	87
Est	88
Dal	88
Ideál	89
Ujjong az ég	90
Elviszem neved	91

JAKOB STEINBERG:

A fal mögött	92
A halál dala	93
Reám lopódzott a bús éjszaka	94
Eljönnek majd	95
Egy húr pattant szét	96
Ti csak igyátok	96
Ha eljön majd	97
Eljöttem hozzád	98
Schova se mentem	99
Féltőn őrzí a tenger	100
Szent nagy sóvárgásom	100

JAKÓB CAHAN:

Ne mondd, testvér	102
A caddik	103
Ne sirj mondom	104

IZSAK BORUCHOVITZ:

Sóvárgás	106

EZEKIEL LEAVITT:

Isteni csókkal	108
Az én műzsám	109

ZALMAN SENÉOUR:

Üton	111
Idegen kéz	112
Ha elzárja	113
Mese	113

KATZENELSON I. L.:

Perdita	115
Tragédia	116
Az embernek	118
A csillagok nevetnek	119
Nocturno	120
Zürzavar	124
Jövendő	125

BOLGAR MÓZES:

Tanulj, fiam, tanulj	127
A sátorban	129
Órségen	130

FEUERSTEIN AVIGDOR:

Szent órákban	132
Almom	133
Szállj le nap	134
Viszatérés	134
Van ideje a néma hallgatásnak	135

BAUM ELEMÉR:

Fájdalom	136
Arva dal	137

HOLDER JÓZSEF:

Ezek a régi kertek	139
A vihar	140
Szélnek ereszttem	140
A héber költő a háboru után	141

BIALIK.

Chájim Nachman Bialik, a mai héber költők között a legünnepeltebb, született 1873-ban Radiban (Oroszország), ahol apja adófelügyelő volt. 1879-ben szülei Zitomirba költöztek és egy év múlva meghalt az atyja. Bialik anyja nagy szegénységben maradt, de azért továbbra is taníttatta a fiát, először a valazini jesivában, később Odesszában. Utóbbi helyen telepedett le azután B'alik, eleinte tanítással, később nyomdászattal foglalkozva. Jelenleg Jeruzsálemben él és dr. Klausnerrel, a héber esztétával együtt szerkeszti a „Hasilóách“ című héber folyóiratot. Bialik első verse (A madárhoz) 1891-ben jelent meg a „Pardész“ (Paradicsom) című folyóiratban. Azóta számos versgyűjteménye látott napvilágot, legutóbb (1908) megjelentek összes költeményei (Sir'm) új diszkiadásban. Bialik a legzsidóbb héber költő. Verseiben a zsidóság végtelen szeretete nyilatkozik meg, a zsidóság minden ideálja és tradíciója rajongással tölti el. Amellett mégis modern tompított realizmussal festi a ghetto alakjait. A zsidóság fennmaradásának okát a Tóra szeretetében látja s nem a külső nyomásban. És azért míg Gordon szükségesnek tartja a ghetto és a rabbinizmus kinövéseinek ostromozását, Bialik előtt szent a zsidóság minden hagyománya, szintűgy a zsidóság jövője, amelyet — az asszimilációval szemben — a cionizmus reményének megvalósulásában lát. És az a mély érzés, amely a zsidóság jelenének és jövőjének festéséből árad, nyilatkozik meg B'alik lírai verseiben is. A legutóbbi oroszországi zsidómészárlások alkalmából írta Bialik a „Harag dalai“ című prófétai pátoszu versciklust, amely a költészetben egész külön műfajt képvisel. Egyik leg-híresebb költeménye a „Hamaszmid“ („A Talmudista“, szóról-szóra; a szorgalmas), mely a lírának és az epikának megrendítően csodás vegyülete.

A TALMUDISTA.

I.

Még vannak itt-ott rejtett városok,
 Hol öreg mécsünk pislog még titokban,
 A régi tűz már régen nem lobog,
 De hamvából egy-egy parázs kilobban.
 Miként az üszkök, füstölögnek szerte
 Enyésző lelkek, árván, elhagyottan,
 Még ifjak, és már vénség átka verte,
 Aszottak mint fű tikkadt vadonokban . . .
 . . . Ha kimégy sötét éjnek idején,
 Ez áldott városokban egyedül,
 Midőn fönt csillog milljó égi fény,
 Hárfáz a fa és a szél hegedül,
 S megüti füled siró ének hangja,
 S távolból látsz világos ablakot,
 Mögötte ember himbál jobbra-balra,
 Fehéren, miként kísértő halott;
 Himbálja testét s belesír az éjbe,
 S körül az éj dalával megtelik:
 Egy talmudistát látsz a börtönébe,
 Ki könyve fölött virraszt reggelig.

II.

Ebben a házban, e négy fal között
 Nem nap — hat év szállott el felette,
 Gyermekkorára itt ült rá a köd,
 Szemefényét homályba itt temette.
 Nem nap — hat év tünt, mióta beszötte

E sarokba az ifju álmokat,
 Egyetlen fénysugár se rezg előtte,
 Csak pókháló és omló vakolat.
 Éhség, virrasztás, sorvadásban, bajban,
 Mi néki! Nem hiába szenved ő!
 Nem tudja-é, hogyan tanultak hajdan?
 Nem tudja-é, hogy dicsősége jó? . . .

*

Hat hosszú éve, hat fiatal éve
 Eltűnt örökre élettelenül,
 Miként ha öröm, élet odáig nem érne,
 Hol börtönében a vén ifjú ül.
 Miként ha túl a sötét szobasarkon
 A dús természet kincseket nem ontna,
 Nem váltakozna hajnal, verő, alkony,
 Halálos tél és gazdag nyári pompa.
 Miként ha túl az ablakrács homályán
 Nem rezgene ragyogó napsugár,
 S nem játszana a tölgyön, mely ott árván
 Az ablak alatt elhagyottan áll.
 Miként ha nem susogna holdas éj,
 S a tavasz varázst, gyönyört nem regélne.
 A fényt az ifjú még nem izlelé
 S már tűnt mint árnyék hat fiatal éve . . .

*

Ennyi idő alatt a vén mocsár,
 Hatszor kiszáradt ott az udvaron,
 Ezerszer loccsant, s fölszikkadt a sár
 S hatszor regett a Hámán-vigalom.

A falakról lehullt a vakolat,
 Új padok jöttek, sokat összezúztak,
 A jesiva új fiakat fogad,
 A régiek már sokan elbucsúztak.
 Néhányan haza mentek ünnepekre,
 Néhány indult, hogy alamizsnát kérjen
 S a jesiva-fő zord szemétől messze
 Sütkérezik a forró nap fényében.
 Néhányra lecsapott a szörnyű szégyen
 S kicsapva, gyászos úton hazatért,
 Egyik, mert játék-kártya volt zsebében,
 Másik, mert egyszer leánnyal beszélt.
 A harmadik, mert füstölt egy szivar
 Szájában szombaton, ismert helyen,
 A negyedik elbujt a „Kuzári“-val,
 Az ötödik, okát nem ismerem . . .
 És van ki szerencsésen vőlegény lett
 És osztályrésze jó falusi lány,
 S kinek csillaga legbüszkébben fénylett,
 Nagy hires rabbinus lett Ulicán . . .
 Csak egy áll ott, mint földbe vert cövek,
 Az évek némán háta mögé mentek.
 Előtte zord fal, süket kötömeg,
 Sötét sarok és sárga pergamentek.

III.

Mióta helyét szerzé, ottan görnyed
 A bús sarokban nappal, éjszaka.
 Nem tudja senki, mikor merről jön meg,

Nem tudja senki, mikor tér haza.
 A hold, a hajnal, vagy az éj sötétje,
 Csak ők kísérik titkos utjain,
 A nap, mely melegíteni száll az égre,
 Nem ismeri, nem látja soha kinn.
 Hajnali homályban, hajnal előtt,
 Midőn még egybe olvad kék, fehér,
 Midőn a szendergő fény gyűjt erőt,
 S ezernyi csillag álmosan henyél.
 Midőn a város lomha népe szunnyad,
 S még nem zavarja kakas hangja sem,
 Midőn a nap még félig szemet hunyhat,
 Ő tigrisként felugrik hősiesen.
 A mindenség még hallgat csendbe várva,
 Mig ébredszve új életre kel,
 Miként ha ez vón utolsó nagy álma
 S titkát most rejtené az éjbe el.
 Sötét palástját arcára borítja
 S halk vágyak zsongnak köpenye alatt . . .
 S az ifjú rövid álmát megszakítva
 Sötétben öltözik és fut, szalad;
 Gyors léptekkel siet a kerten által,
 Mig a jesiva udvaráig ér,
 Csek fenn a csillagoknak szeme látja
 S kíséri bolygó, hideg éji szél.

Olykor mint sátán fickándoz elébe
 A menybolt kékjéből a fürge szél,
 Simitja tincseit csábitón, becézve,

S bódító szóval szívéhez beszél.
 S az ifjú két pillája leragad.
 Miként ha könnyögrnének: „Irgalom!
 „Fekete szemed fénye kiapad,
 És mi is elbágyadtunk már nagyon.
 Egész nap sorvad minden idegünk,
 És virrasztottunk éjjelig veled,
 Feküdj még vissza, s mi is pihenünk,
 Hisz nem aludtál régen eleget!”
 De a fiú szeméből sovány kezével
 Az álmod kidörzsöli sebtiben,
 Mint ki rossz gondolatot kerget széjjel,
 És fut, siet tovább, ő nem pihen.

*

Olykor leszáll a szél a kert füvére
 És sugdos halkán, megejtően, lágyan,
 „Feküdj le ifjú, meg van vetve ágyam,
 Pihenj, mielőtt ömlik tudód vére”.
 Mi is alszunk, suttogják édesen
 Köröskörül a bársony-pázsitok.
 S a csillagok is intnek odafenn:
 Szendergünk mi is, bár szemünk nyitott.
 S feléje száll virágos szénaillat
 És incselkedve játszadoz vele,
 És orrlikai lihegve kinyílnak
 És tágul torka, dagad tüdeje.
 S nyitja az ifjú lélegzésre száját
 S nyakán szűk ingét mohón kigombolja,
 Mint ki sziklát fejtett egy éjszakán át

Ugy áhitozik, vágyik nyugalomra.
 S kinyújtja karjait az üde szélnek,
 Miként ha kérné: „vigy el, vigy el engem!
 Repüljünk innen, itt oly rút az élet,
 Hadd pihenjünk meg ott a végtelenben!“
 De tompa zörrenést hall s visszarezzen,
 És föleszmél, hogy útját feledé,
 És mint ki büntől fut, hogy ne vétkezzen,
 Szalad, szalad a jesiva felé . . .

IV.

Szent csönd lebeg az üres jesivában,
 A szent csöndet az ifjú töri meg,
 A sarokban már várnak reá hárman,
 Baráti, mint ő, gyöngye gyermekek.
 Az asztalon egy vékony gyertya rezg,
 A fóliánsok már mellette nyitva,
 Az ifjú jó, leül s tanulni kezd,
 És ül helyén, mint hegy fokán a szikla,
 Nem bágyad feje, szeme éjjél se'
 Ott ül egész nap lankadatlanul,
 S mi vagy te, érchegy bazaltkövü szirtje,
 Egy ifjú előtt, ki Tórát tanul? . . .

„Hajh, hajh! Mond Rabba... Hajh, Tanít Abájé.“
 A hajnal a mező, a rét, a kert,
 Eltűnt mint árny, mely már az éjszakáé,
 S a föld mint felhő, mit szél elsepert.
 A föld, a mindenség: e kis sarok,

Hol ezer jövődő nagy nap ragyog.
 Az ifjú himbálózik hevesen,
 Szemei büszkén égnek üregükben,
 Biborlángban kél a nap keleten,
 A föld is ébred fénytől részegülten.
 A lég madárcák dalától rezeg,
 És minden ujjong: „Itt a Hajnalünnep!”
 Mint megfüröszött apró gyermekek,
 Kik boldogan anyjuk ölébe ülnek,
 Jönnek kis fiai a jesivának,
 Ragyogó arccal, hosszú könyveikkel,
 És mosolyogva asztalukhoz állnak
 S tanulni kezdenek tüzes kedvvel, hittel.
 Tanulnak, de miként ha könyörögnének,
 Hangjuk, mint gyászolóké, sir, zokog. —
 Kinn ébredez a kicsiny fecskefészek,
 A napot zengik a kis dalnokok.
 S a nap benéz az öreg jesivába,
 És végigsöpri arany seprőjével,
 S tűnik belőle sötétségnek árnya,
 Mely kísértőn kísértett benne éjjel.
 S megtelik fénnel a jesiva szeme,
 Fekete falát bevonja arany,
 Benn imahangok, sirató zene,
 Künn madárcák csipognak nyugtalan.
 Az öreg tölgy, mely elhagyottan él,
 Az ablak alatt ősi idők óta,
 Min réges-régen nem zöldelt levél,
 És ágain nem szólt tavaszi nóta,

Im megrázkódik s kopasz fejjel bólint,
 Min felcsillog a nedves éji harmat,
 S köszönti komoran a lég lakóit,
 Kik zengik a reggeli diadalmat,
 Milliő öröm-hullám szertefut,
 S elönt mindent mint áradó folyam,
 És fényben ittasul, ki látni tud,
 És gyönyörködik, kinek lelke van.
 Csak egy nem mozdul, helyén marad ő,
 Mi néki élet, vágy, fény, kikelet?
 S mi vagy te, szikla, mi vagy, szirttető,
 Egy ifjú előtt, ki Tórát szeret? . . .

V.

És áll az ifjú helyén ott naponta,
 Napvirradattól éjjél jötteig,
 Napját négy részre méregetve bontja,
 Tóráé három, övé negyedik.
 Halványan áll a magányos sarokba.
 Minthogyha vaspánttal vón' odakötve,
 Begöngyöli lelkét talmud-lapokba,
 Begöngyöli és elteszi örökre . . .

„Hajh, hajh!...Mond Rabba...Hajh, Tanít Abájé”
 . . . A nép lelkének tűzhelye-e ez?
 Éltenek folyama itt folydogál-é?
 Örök forrása innen csergedez?

Jövendő napjai ragyognak itt,
 Kik szelleme fényét világnak adják? —
 Nem érzed-e a hangok lángjait,
 A lelkeket mind egekig ragadják?
 Varázst ki rejtett foszló pergamentbe?
 Az öreg szónak erőt ki adott?
 A haldokló szívet hogy lángra keltse,
 S nyűtt szemből szitson fényképrázatot?
 „Hajh, hajh... Mond Rabba“... Hallod, érzed-e
 A sovárgást, a mindenható vágyat?
 Minden szó vérrel, szikrákkal tele,
 Nem érzed-e: tüze szivedbe vágta?
 Nem dob-e fel hatalmas büszke kéz
 Határtalan szent magasságba százszor?
 Hogy lelked zengő viharokba vész
 S szived, mint hálóba ért hal, ficáncol?
 Tudod, mit csicsereg a kis madár?
 Mit bűg a szende, árva, kis galamb ott?
 Ki napot-éjet egy sarokba zár,
 És dalt hallat, mint tiszta imahangot?

Mióta szétharsant a pirkadat,
 Ott áll helyén szilárdan, lankadatlan
 S kiált: „Mond Rabba“. — Lenyugszik a nap,
 A zaj, a lármá nyugovóra csappan,
 Minden ajk száraz, ványadtak a nyelvek,
 A fáradt lelkek epedezve várják,
 Hogy jöjjön már „szolgája Izraelnek“
 És estimára hívja Isten nyáját.

A fényben, mely a frigyládára hull,
 És tündököl a két kerub-fejen,
 Az égi dics lobogva elvonul,
 Mint mosolyogva áldó kegyelem.
 Egy sugárszálat odavet a nap
 Az ifjúnak is a sötét sarokba,
 És támad rajta piros daganát,
 Nagy tüzes folt, mint seb, mely ég sajogva.
 S egy fájó hang bús ütemei csengnek,
 Az ifjú hangja, lágyan, mint a bársony,
 Mint atyja szakállán csüng kicsi gyermek,
 Ugy csüng a lelke a szent fóliánson,
 Mint szétszóródott napfény tónak tükrén,
 Rezeg a hang az alkony-zengezetben,
 A szók repülnek nyilként, gyorsan, büszkén,
 A lapok futnak egyre sebesebben . . .

„Hajh, hajh!... Mond Rabba!...

Hajh, mondák a bölcsek“...

. . . Lelkem a tóra oltárlángján égjen,
 Minden percet szent tanaival töltsek
 S világgá terjed nevem, dicsőségem . . .

„Haj, hajh . . . Mond Rabba . . .“

Rabbi Akiba is

Tudatlan volt, tudatlan negyven évig,
 S tanult, tanult, lett vezér, vért, paizs,
 És én még ifjú vagyok, gyermek félig . . .
 Isten! Vedd, mit vehetsz. Vedd testem, véreml
 Tórádra esküszöm és szent nevedre:

A hajnal soha ágyamban ne érjen,
 S az éjjél hunyt szememet sohse fedje.
 E sarokból itt nem mozdulok el,
 Míg tanaidban tudós nem leszek! . . .
 Tehát . . . „Szólt Rabba . . .“

S hangja énekel

S a levegő utána sir, rezeg.
 S fönt a frigyládán, a kárpit megett,
 Miként ha Isten mosolyt ragyogtatna,
 Gyönyörrel nézi a szent gyermeket . . .
 Vagy gúnymosolyt szór a kis áldozatra,
 Ki eltemeti dohos, zord, setét
 Börtönnek mélyén ifjú életét? . . .

VI.

A nap korongja alkonypirba vész,
 A fényt az égbe viszik kerubok,
 A levegő zsong, mint méh-zümmögés,
 A jesiva körül halk szél susog.
 Egy tompa hang az estimára hív,
 A minchát lehadarják gyorsan, gyorsan,
 Az ifjakban is megmozdul a szív,
 És futnak kifelé nagy csapatokban.
 A rét felé, hol bizsergőn kicsattan
 Új ereje a vénhedt csontvelőnek,
 A domb felé, hol párás alkonyatban
 Pirosló almák s piros lányok nőnek . . .
 Hogy ver a szív, hogy piheg a tüdő!

Az arcokról, mik forró lázban égtek,
 Letörli, mint lágy selyem-törülő,
 A langyos fuvalom a veritéket.
 . . . A jesivának öreg négy falát
 Sötétség csöndje öleli körül,
 Csak két világkerülő jó barát
 Maradt meg benne fiai közül.
 S az ifjú hangja bűg, miként a gerle,
 S lelkéből felszakadnak sóhajok. —
 Miért sir dala fájdalommal telve?
 És szive miért vérzik? mért sajog?
 Tán lelke messze falujába száll,
 S szegény szülőkhöz viszi szárnyas álom,
 S mint kalitkából kivágyó madár,
 Vágyódik innen, hogy feléjük szálljon.
 Miként azok is ottan messze, messze,
 Fiukért esdnek mindennap imába,
 S mint a Messiást várják epedezve,
 Hogy jön — fején a tóra koronája . . .
 Ki látja titkát gyermek vágyinak?
 De midőn arra mennek az istenfélők,
 Fület szegezve mind megállanak,
 Hogy hallják hangját, a sirón zenélőt . . .
 Dicséret, rajongás véget nem ér,
 S halk fohászt mormolnak az öreg lelkek:
 „Boldog a fiú, ki a tórában él,
 S boldogok a szülők, kik ilyet neveltek“ . . .

„Hajh, hajh . . . Mond Rabba . . . I“

És amit kiált

Milljónyi dörgő hangjával az élet,
Belőle füledbe halk nesz se szállt?
Mint süketnéma, szavait nem érted?

„Hajh, hajh . . . Mond Rabba,“

S amit könyörög

Száradt torkából lelked napról-napra,
Mert ifjúságát kézzel letöröd,
Fájó fohászat füled nem hallgatja?
Fájó fohászat meg nem hallgatod,
Csak zuzod tovább minden zsenge vágyát,
Sötétbe fojtod friss indulatod
És széttaposod szived virágágyát.
Míg lelked fohászába belefárad,
És elnyugszik aszottan, éhesen,
Nem ismeré a teljesedett vágyat,
S nem ölelkezett véle senkisé.
S két szemed, mely minden-látásra termett,
Mely láthatná az egész dús világot,
Fagyosan, szomjan semmiségbe dermed
És elsötétül, és semmit se látott.
Rég eltűnt élet romjai közt járva
Foszló hálókát szősz, miként a pók? —
Mért születtek, mért pusztulnak hiába
Ezek a lelkek, ezek az álmodók? . . .

VII.

. . . Olykor elcsüggedez az ifjú lelke,
 Bágyadt hangjával, mintha keseregne . . .
 Zord tél-időben, midőn fagy, hideg
 A világot szürkére festi meg,
 A ködös napok felhőkkel tele
 Fáradtan, bánatosan vánszorognak.
 A fénynek nincs szikrányi melege
 S egy sugárszála sincs a napkorongnak.
 Nagy sárga pók jön kúszva valahonnan
 S a szegletben felüti sátorát.
 Kétszeres homály terped a sarokban
 S a szívet reszketés, fagy járja át:
 Akkor az ifjú érzi, milyen árva,
 Hogy lelke sivár, üres pusztaság,
 És érzi: ereje hogy vész hiába,
 S szívében kissé lelohad a láng . . .
 És hangja nyögdecse, miként ha jönne
 Beteg lélekből, mely már halni készül,
 Egy szívnek hangja, mely kiszáradt, gyöngé,
 Egy lélek hangja, mely már elsötétül . . .
 És sir és zokog talmud-éneke
 S kesergő hangja egyre-egyre lankad,
 A szenvedést, fiam, szereted-e?
 S tudod-e szegény, hogy boldogtalan vagy? . . .
 . . . Boldogtalan? Miért? ki mondhatója,
 Hogy ember bőségekre született? . . .
 S nem várhat rá is ezer boldog óra

A drága tóra-kincsek közepett?
 A gazdag tóra, világító tóra,
 Mindig inséget, homályt keresett,
 Ragyogó fényét ősi sötétségből
 Hozá el Isten nekünk örökségül.
 Bús barlangokban, szűk padlásokon
 Tanulták elbujdosva gyermekink,
 S a barlangokból felénk láng oson
 S a padlásokról fenség fénye int . . .
 Tórának szükség leghűbb kísérője,
 Inség volt népe védő sziklavára,
 S mért bántaná az ifjút, hogy előle
 Kincsét a világ hét lakatra zárja? . . .
 Két traktátus már agyában pihen,
 Két teljes traktátus lelkébe nőtt,
 És társai már nézik irigyen
 És jósolgatnak neki hirt, jövőt.
 Két teljes nagy traktátus — oh a boldog!
 Hogyne ujjongna, hogyne örvendene?
 A járomért, mit ifjúsága hordott,
 Már látja jutalmát fakult szeme.
 Egy arany dísz volt főpap homlokán,
 Koronát egyet kér királyi fény,
 Költő, hős csak egy koszorút kíván,
 De két korona leng az ő fején:
 „Illuj“ is „Másmid“ is, két büszke fok
 A tóra létráján, mely fölé ér, égig,
 Egy lépésre onnan a „gaonok“, —
 Tán sokan vannak, hajh, kik ezt elérik? . . .

VIII.

S remélt az ifjú... Remény-százsorszépek
 Ágyzták illatosra sivár lelkét,
 Elrablott ifjúságért bért ígértek,
 És szívét tanulásra feltüzelték.
 S mint köszörüs forgatja kerekét,
 S a vasból szikrák pattanak el,
 Köszörüli az ifjú velejét,
 A talmud szikrázó kérdésivel.
 És olykor, midőn vidám kedve támad,
 Mert ledöntött egy nehéz kérdés-sziklát,
 Mely agyát nyomta, hogy már-már kiszáradt,
 És ujjong, mint ki bevesz fellegvárat,
 Mint ki megfejti ős talányok titkát:
 Akkor jön a remény s fon homlokára
 Győzelme jutalmául koszorút.
 És bebogozza képzelete, álma,
 S száll, mint madár, mely csaló törbe fut.
 És megálmodja: ime hazatér,
 Szülői várják édes-boldogan,
 Övé az egész talmud, s oklevél
 Nagy dicsőség... Hogy irigylük sokan!
 S kit annyi szükség sujtott s fájdalom,
 Im tündököl Kievtől Belzecig,
 És lesz majd áldás, híres nagy gaon —
 Gaon? ... Valóban? ... Beteljesedik? ...
 Tehát... Mond Rabba! Hajh, hajh. Tanít Rabba!

És szive mindjobban odatapad
 A szűk sarokhoz, a nagy talmudlapra,
 Hogy megszeresse a fájdalemekat —
 És hangja kitör hős erővel újra...
 De méregcseppet dalába ki vet?
 Hogy talmud-ének rejtett, fájó búja
 Véresre marja bennünk a szívet?...

*

Csak az ki járt már jesíva körül,
 Éjjéli csendben, vagy hajnal előtt
 S hallott világító ablak mögül,
 Magányos hangot, fájót, égetőt,
 Egy „Maszmid“ hangját, ki keserves-édes
 Fohászkodását önti ki a szélnek,
 Csak az, csak az érti, hogy szúr, hogy vérez,
 S mily szívettépő ez a talmud-ének!

Ki mérgezé meg ifju hangotok?
 Dalotok bánattal ki tölti meg?
 Tán eltemetett életért zokog
 Letiprott, fáradt, sujtott lelketek?
 Tán szívetekből gyászének fakad,
 Világotoknak pusztulásaért?
 Feltámasztjátok a holt szavakat,
 Mik testetekből kiszívták a vért?
 Talán megváltást, segítséget kértek,
 Hogy irgalomba olvadjon az átok?
 Hogy legyen szem, mely látja szenvedésteke,
 Hogy legyen szív, mely érzi pusztulásteke?

Oh boldogtalanok! Nincs senkitek!
 Mint ima, mely a semmiségbe ful,
 Mint éjsötétben haldokló szivek,
 Elvész panasztok, meghallgatlanul...

IX.

Csak egy fül hallja figyelmezve ébren,
 Hallgatja szomorúan sok sóhajjal,
 A „Maszmid“ hangját, mint sir, sir az éjben
 S mint szertehordja szárnyain a hajnal.
 A jesiva feje, ősz kormányzója,
 Almatlan kinozza sok éjszakája
 És felébred az első kakasszóra,
 — Ez első maszmid ébresztő szavára —
 S midőn az ifjú síró szavát hallja,
 Megrezzen s nagy áhitattal figyel,
 Megcsapja ifjúsága szent visszhangja
 S emlékek hullámai öntik el.
 Emlékezik — és két nagy tiszta könnycsepp
 Fehér ezüst szakálára pereg
 S a gyertyafénynél rezgve tündökölnek,
 Mint fémbe foglalt briliáns ékszerek. —
 Öreg mester, vén szived mért dobog?
 Talán az ifjú fölidézte multad?
 Hogy kinzott éhség, virrasztás, robot,
 És ifjuságod virági hogy hulltak!
 Emlékszel: Maszmid voltál te is hajdan...
 De mért szorítod öklöd, mint ki átkoz?

Küzdöttél, — de győztél a viadalban!
 S vezetett Isten szent világosságához! ...
 Vagy lelked látja sötét látomásba,
 Hogy pusztul, sorvadoz erőnk hatalma,
 Ha ránk lehel zord télnek hervadása
 És lehullunk, mint fáról férges alma?
 Vagy látsz talán az ifju jövőjébe,
 S látod: tévelygő bárány, szegény féreg,
 Tévelygő bárány sivatagba, éjbe,
 Vergődő férges börtön sötétjének? ...

X.

Ifju koromból felém rajzanak
 E sápadt arcok, halvány szellemek,
 Homlokuk ráncos, szemük álmatag,
 Kék ajkaik irgalmat esdenek.
 S minden tekintet, minden ránc beszél,
 Elfojtott lángról, megölt érzésekről
 S minden tekintetük vesémbe ér,
 Mint tüzes nyíl jár szivemen keresztül.
 De midőn hangjukra emlékezem,
 Mely éjek mélységéből tör elő,
 Lelkemben fohász kél: Oh Istenem,
 Mért vész kárba ennyi szent erő?

*

Nem hagyta végzetem, hogy véletek,
 Pusztuljak én is, szerencsétlenek.
 Elhagytam tórám, kenyér után járok,
 Más uton várnak alkonyi homályok.

Új idők járnak... Messze tőletek
 Allitám fel oltárom, tűzhelyem, —
 De arcotok még előtttem lebeg,
 És képetek jár mindenütt velem.
 S elgondolom, mily hatalmas a mag,
 Mely rejtve él az átkozott talajba,
 Érné a napnak egy sugára csak,
 S belőle mennyi áldásunk fakadna!
 Mennyi dús kéve hullana alá,
 Ha egy új szellő, mire lelkem vágyik,
 Egyengetné és kisimitaná
 Az élet ösvényét a jesiváig.
 Elgondolom, mily vég vár titeket...
 S szívem, miként ha népem sebe lenne!
 Mily nagy e sivár talajon az átok,
 Ha ilyen magvak elrothadnak bennel —

A KABBALISTA.

Kilenc évig gubbasztott fent,
 Dohos kamrájába,
 Fürkészve a titkok titkát,
 Nagy csodákra várva.

Kilenc évig kutatgatta,
 Mi volna még hátra,
 Hogy e világ, e rossz világ
 Meg legyen már váltva.

Kilenc évig számitgatta,
 Hány év még a véghez
 S a tizedikben felugrott: „Ej!
 Fityinget sem ér ez!

Nem, Rav József della Réna,
 Nem! Nem ez a módja,
 Titkos könyved rossz világunk
 Soha föl nem oldja!

Hát imákkal, böjtöléssel
 S szent varázsszal élve,
 Akarnál te láncot rakni
 Sátánunk kezére?

Kabbalával s a nagy Névvel,
 Mit kimondni büntett,
 Akarod te elnémitni
 Mai ördögünket?

Nem! Rav József della Réna!
 Idők változásán
 Más lett bizony, más az ördög
 S más lett ma a sátán.

Sátánunk ma elvetemült
 S gonosz mint az ember,
 Sátánunkat nem ijeszted
 Istenfélelemmel.

Sátánunk ma abban sem hisz,
 Hogy van égben Isten,
 Szentségekkel szét nem zuzod
 Kigyófejét itt lenn.

S várni tovább nem tudok már,
 Hadd jöjjön a vég már,
 Rejtekében Messiásunk
 Olyan réges-rég vár.

Nem! Rav József della Réna!
 Így én be nem érem,
 Megyek föl a királyunkhoz —
 Siess, feleségem!

Imaszijjam, átvetöm hozd!
 Elfogy már türelmem,
 Kenyeret tégy tarisznyámba,
 A királyhoz kell mennem!

Megtelt a föld gonoszsággal,
 Térdig vérbe járunk,
 Így ez tovább nem maradhat,
 Nem lehet már várunk!

Nincs-e bíró? Nincs igazság?
 Nincs jog földön-égen?
 — Mit bámulsz, te vén szipirtyó? —
 Nem gyalázat, szégyen?

Bosszut kiált fölnt az ég is,
 Bosszut menydörög le,
 Sistereg az ártatlan vér
 Forrongva a földbe'.

Nem! Én tovább nem várhatok,
 Tovább várni vétek,
 Egyenest a király elé,
 Trónusához lépek!

Szólok hozzá: Uram, Felség!
 Uram, nagy királyom! !
 Tekints ki csak, könnytenger zúg
 Kívül palotádon.

Zúgnak, fornak hullámai,
 Várad kövét vájva,
 Évek óta törnek feléd,
 Fényes palotádba.

Am hiába tornyosodnak,
 Kopogtatnak nálad,
 Szél vonul át, megdermeszti,
 S nem érintik várad . . .

Nem lehet, hogy tudva türjed,
 Oh, én hiszek benned,
 Érintsd meg a kis ujjaddal,
 Fújd el, mint a pelyhet!

Nem hallatlan, nem szörnyű, hogy? ...
 Atyám, oh királyom! —
 Adjátok a botom, megyek!
 Nem lehet már várnom ...“

... S rabbi Zórach fogta botját,
 Lankadt, gyöngé kézzel,
 S kirohant vad, égő arccal,
 Mint hős, harcra készen.

Hová rohant? Hová tűnt el? —
 Keresgéltek szerte,
 S hire ment: Reb Zórach szegény!
 Elborult a lelke.

És utszélen megtalálták
 Fetrengve a szennyben,
 Haldokolva nyöszörögte:
 „A királyhoz kell mennem ...“

A VÁNDORTANÍTÓ.

Már itt az idő, ah,
 Már itt az idő,
 Hogy megpihenjek én is,
 Én Léjzer Mendel,
 A vándor talmud-tanító.

Sorvasztó munkám
 Kiszáraszt, mint a gallyat
 S kiszívja csontom velejét.
 Oh Isten látja lelkem,
 Már nem birom,
 Már nem birom tovább.
 Erőm már régen nem a régi . . .
 A testem sorvad, sorvad,
 Az állati kín megemészti.
 Ah, nyolc fél éve már,
 Ah nyolc fél éve, hogy a tanítói pad
 Alattam roskadoz,
 S fogy vérem, fogy velőm . . .
 Oh, nyolc fél éve már
 Négy hosszú éve,
 Nem láttam otthonom,
 Nem láttam nőm
 És gyermekim — óh Isten tartsa meg. --
 Teremtőm látja lelkemet,
 Hogy vágyódom utánuk,
 Hogy epedezem értük,
 Szemeim fényiért,
 Kis apró madárkáimért.
 És jámbor feleségem, Cipóráért,
 Oh Isten tartsa meg . . .
 De mit tehetek, mit tehetek?
 Az ég tanum,
 Hogy nem birok, én nem birok

Üres kezekkel haza menni,
 Mielőtt együtt van a pénz,
 Ötszáz pengő forintom. —
 Ennyit ígértem
 Tisztán, világosan
 Jámbor, jó asszonyomnak,
 S amit ígértem,
 Be kell váltanom . . .

Most, hála égnek,
 Még két félévig,
 Csak két félévig,
 Vonom a jármot,
 Fogom a tanítói szíjját,
 Míg összegyül a summa,
 Ötszáz pengő forint,
 Azután vége, vége,
 Istennek hála!
 Egy év után,
 Ha Isten éltet,
 A pászkák ünnepe előtt,
 Még mielőtt elégetik
 A kovászos maradékokat,
 Midőn a hajnal felragyog,
 És reggelt hirdet a kakas,
 Az ígért summa meg lesz teljesen,
 Meg lesz egészen, hiánytalanul,
 Ötszáz pengőforint.
 És akkor bucsút mondasz,
 Te Lészter Mendel!

A tanítói szíjnak,
 A tanítói padnak
 S az egész mesterségnek
 Örökre, mindörökre.
 Eladod mind a hármat,
 Mint a kovászos maradékot,
 Egy fillérért,
 Örökre, mindörökre.
 Elég volt, Lójzer Mendel,
 Elég e kóbor élet,
 Kinlódva idegenben,
 Fészkedtől messze, messze.
 Elég a szolgaságból, a szenvedésből.
 Már jóllaktál! elég!
 Ötszáz pengő forintot
 Ha gyűjtöttél — elég!
 Menj, fuss, siess haza,
 Repülj a fészkedhez, repülj, repülj,
 Ott vár galambod,
 Ott várnak fiókáid . . .

Így szólok én magamba,
 Beszélek lelkemmel én,
 Midőn zsebemben érzem
 Az összegyűjtött pénzcsomót.
 És felkötöm tarisznyám,
 És állok útra készen —
 S mint sas szárnyán
 Fészkemhez repülök.

A feleségem, gyermekim
 Hogy ujjonganak,
 Hogy kiszöknek elébem!
 S lelkembe átélem
 Az örömet,
 Mely betölti majd lelküket:
 „Mit hoztál nekem, férjem?“
 „Mit hoztál nekem, apám?“
 Így szólnak hozzám,
 Örvendve boldogan,
 És száz kérdéssel ostromolnak,
 És én diadallal felelek:
 „Nem hoztam semmit,
 Jó feleségem, gyermekim!
 Nem értem rá én
 Vásárra menni,
 Szerezni ajándékot
 Mindenkinek külön-külön,
 De hoztam, hoztam mégis
 Nagy, nagy ajándékot,
 Mely házunkból majd elkergeti
 A szegénységet mindörökre,
 És megvigasztal
 A sok inségért, nyomorért...
 Im, hoztam tele erszényt,
 Ötszáz pengő forintot,
 Ötszáz eleven pengőt,
 Ötszáz forintot!“

És látom, látom
 A fényt, a ragyogást,
 Mellyel kis szobánk megtelik
 És ránk köszönt az ünnep,
 Az asztalon fehér terítő
 És rajta sok, sok gyertyaláng,
 A serlegekből kipiroslik
 A finom bor,
 És én ülök az asztalfőnél,
 Körülem nők és gyermekim
 És kis fiam, Jechiél,
 Fölemeli majd csengő hangját,
 S szemembe néz
 És kérdez: — „Mondd atyám,
 Miben különbözik
 Ez éj a többitől?“

S az ünnep után mindjárt,
 Ha Isten éltet,
 Midőn a tavasz kivirít,
 A fű kisarjad
 És rügyeznek a fák —
 Nyitok nagy boltot
 Kis városunkban,
 Hires, nagy boltot,
 Szép üzletet,
 Hogy csodájára járjanak . . .
 És akkor nem kell majd egyéb,
 Csak jó szerencse,
 Isten-áldás,

Egy kis Isteni irgalom . . .
 Én, Léjzer Mendel,
 Világot jártam,
 Bejártam lábaimmal
 És láttam, tapasztaltam
 Világ folyását,
 És ezer üzletet . . .
 Hát koldus vagyok én?
 Szeméten szedett féreg?
 Én, Léjzer Mendel?
 Hát nem hiszek talán
 A gondviselésben?
 Nincs-e Atyánk az égben?
 Vagy nincsen hit szivemben?
 Vagy feleségem Cipóra
 Talán nem derék asszony? . . .

Én Istenem, Teremtőm!
 Oh mikor, mikor jön már
 A nap, mit várva várok,
 Epedve, vágyva,
 Sorvadó szivvel,
 Fogyó erővel? . . .

Már szurást érzek
 Égető tüszurást,
 Tüdömön, mellemen,
 Miként ha féreg ráгна benn,
 Rág, rág és vért szív . . .

De semmi, semmi, majd hazatérek
 És otthon feleségem
 Vigyáz reám,
 Kecskét veszünk,
 Tejet iszom,
 És minden rendbe jön . . .

. . . Oh itt az idő
 Már itt az idő,
 Hogy megpihenjek én is
 Én, Lézser Mendel,
 A vándor talmudtanító,
 Hogy megpihenjek
 És tőled kapjak táplálékot,
 Kezedből, Istenem,
 Kezedből, irgalmas Atyám.

ÉJFÉLI IMA.

Fekete szárnyu szélvész
 Az ablakokat rázza,
 A kicsiny város elmerül
 Alomba, pocsolyába.

A sötét utcák némák,
 Csak az eső zörög,
 A dülledt, zordon házak
 Fekete börtönök.

Mint szégyenlős kis árva,
 Ki ruhát nem kapott,
 Tekintnek szerte búsan
 Szomorú ablakok.

És mintha lázadnának,
 Vádolva szótlantul,
 Belőlük fojtott jajjok
 Rettentő átka hull.

Száz esőcsepp csapódik
 A házak bus falához,
 Miként ha könnyár hullna
 Sír, sir az egész város.

Az alvók elátkozzák,
 Amit a tegnap vétett,
 Nyugodjatok, szegények!
 És álmodjatok szépet!

A szélnek sóhajtsa
 Egy résen át kitör,
 Talán egy testvér vére
 Kiált az égbe föl? . . .

Egyetlen fénysugár sincs,
 Csak ott egy mécsvilág.
 Agg zsidó ül a földön
 S mond éjjéli imát.

HAJNALVÁRÓK.

Oh vártad már a hajnalt, nézted-e,
 Midőn kilép a nap ezer követe,
 A csillogó, ujjongó sugarak,
 Kik szerte futnak magasba és mélybe,
 Mig tündökölve jő
 A napkirálynak fejedelmi fénye? . . .

Mily szívmegejtő, csodás látomás,
 Mint szent nagy titok, rejtelmes varázs,
 Szívedben zsendül ezer sejtelem,
 S ajkad sugdos, lázban epedezve —
 Mert hol a száj, hol a nyelv,
 Hogy vágyad, sejtelmeid kifejezze?

Oh vártad-e a hajnalt, láttad-e?
 Midőn kipattant gyógyító tüze
 Néped egére szállva szerteszét?
 Milljó sugár futott északra, délre,
 Keletre, nyugatra,
 S az egész világon terjedt el a fénye?

Oh csodás látomás! Boldog a szem,
 Mely egy sugarat rejtve elteszen,
 S ha szívünk öröme még elborul
 És felhők szárnyán szállnak gyászdalok:
 E sugár akkor is
 A könnyeinken mindig átragyog.

ALDÁS.

Aldott legyen minden testvérünk, áldott,
 Ki bárhol áldja földünk szent rögét.
 Válsuk valóra hát a régi álmod,
 Szerezzük vissza népünk örökét!

Aldott a könny, mely érettünk pereg le,
 Ezerszer áldott minden veríték,
 Mely hajnali harmatként hull Izraelre,
 És felüdíti meggyötört szívét.

S örökké szent lesz minden tiszta könnycsepp,
 Mely ajándékként könnytengerünkbe hull,
 És minden verejték-csepp, mely a földet
 Aztatja Isten útján, áldozatul.

Ha falakat tetőig nem emeltek,
 Elég, ha csak alapot raktatok!
 Eljő a nap és vakoltók, meszeltek,
 Ha összegyülnek az elszórt csapatok.

Oh, elszórt nép vagyunk. Elszórt kövekből
 Építsük újra várunk rom-falát!
 Eljő a nap, s a világon keresztül
 Zengik a csodatevő kis nép dalát . . .

Mit késlekedtek? Nincs merészségetek?
 Örökké szolga volt-e Izrael?
 Szétszórt erők ti! Egyesüljetek!
 S feszült erővel fel, munkára fel!

Oh, ne mondjátok: kicsinyek vagyunk —
 Hisz őseink nagy Istene velünk!
 Oly régen pihen megkötött karunk,
 Munkára hát, csodákat mivelünk!

Ki gúnyolódik? — átkozott legyen!
 Mentsétek meg viharvert népetek!
 Már visszhangzik a messze bérceken
 Istennek hangja: „Jertek! Jöjjetek“.

A MADÁRHOZ.

Isten hozott, bús, árva ablakomra,
 Isten hozott, hű dalos kis madár!
 Hogy vágyakoztam édes dalaidra,
 Hogy búslakodtam, midőn elhagyál.

Dalolj, dalolj, hű, drága kis madárkám,
 A meleg tájakról regélj csodákat,
 Óh mondd: a csodás napsütötte földön
 Oly sok mint itt, a szenvedés, a bánat?

Voltál-e Ciónban, testvéreimnél?
 Ugy-e, hő üdvözlétet küldenek!
 Oh, boldogok! ők ottan, ottan élnek,
 Tudják-e: én itt mennyit szenvedek?

Tudják-e, mily sokan gyűlölnék itten,
 Mily sok, mily sok az ellenségem itt?
 Dalolj, dalolj, hű, drága kis madárkám
 A földről, hol örök tavasz virit.

Mondd, küldötték-e üdvözlésük nékem
 A róna, erdő, völgy és hegyorom?
 Arasztott Isten vigaszt már Ciónra?
 Vagy most is még kietlen sirhalom?

És Kármel bércén, Sáron ligetében,
 Lengnek-e nárdus, mirrha-illatok?
 Ébredt-e álmából az agg Libánon?
 Vagy tovább szunnyad, tovább andalog?

Ragyog-e harmat gyöngyként Hermon bércén,
 Vagy hull reája könnyes permeteg?
 S a Jordán vize folyik-e tiszta kéken?
 Vidulnak-e a komor, bús hegyek?

Borong-e rajtuk még a felhőfátyol?
 Vagy szétfoslott, mint köd s tova szállt? —
 Dalolj, dalolj az édes drága földről,
 Hol ősim leltek életet, halált.

Virul-e még rég ültetett virágom?
 Vagy elhervadt, mint elhervadtam én?
 Oh, egykor régen virágzóttam én is,
 Azóta öreg lettem, gyöngye, vén. —

Dalolj, dalolj, regéld el, kis madárkám,
 Mit sügött néked fűszál, falevél?
 Zsongnak-e vigaszt? Várnak szebb napokra?
 Midőn majd minden ébred, pezsdül, él!

S testvéreim, kik vetnek néma könnyel,
 Aratnak-e dalolva, boldogan? —
 Bár volna szárnyam s elrepülnék, szállnék,
 Mint szellő, mely kelet felé suhan.

. . . S én, mit regéljek néked, kis madárkám!
 Ah, tőlem nem fogsz vigat hallani.
 A hideg tájon nem szól vidám ének,
 Csak gyász, panasz keserves hangjai.

Elmondjam-e sok átkunk, szenvedésünk?
 Hisz' ismeri az egész nagy világ!
 Ki tudja számát elmúlt sok csapásnak?
 S a sok új bajnak, mely nyomukba hág?

Repülj hegyedre vissza, kis madárkám!
 S örvendj, hogy elhagyhattál akkoron! —
 Kis dalnok, oh, ha itt maradtál volna,
 Hogy sirtál, sirtál volna sorsomon! . . .

De sirás, könnyek nem segítenek rajtam,
 A könnytől be nem heged mély sebem,
 Elsirtam mind, megtelt a könnyes korsó —
 És fásult szívem fetreng véresen.

Fogytán a könny már, itt az idők vége . . .
 És nem virrad még éjemre a reggel —
 Isten hozott, hü dalos kis madárkám,
 Dalolj, dalolj, vidíts fel énekeddel!

LEVÉL A SZAMÜZETESBŐL.

Gabonás ősi réten szántva-vetve,
 Ki volna, testvér, még mint te oly boldog?
 Lásd, én itt fagyban járok, idegenbe,
 És kóbor ebként szerteszét bolyongok.
 Hajszolva, üzve, morzsákat keresve,
 Ember és Isten egykép számkivet —
 Emlékszel-e, midőn sok borus este
 Együtt ettük a keserű füvet? . . .

Oh én még most is bolygok mint a nyáj! —
 Letépi gyapjam, vágják húsomat,
 Az üldözők ostorcsapása fáj,
 S legelő enyhe seholsem fogad.
 Nem biztos még, lehet-e éhes gyomrom,
 Még nem tudják, vaj' ember vagyok-e? —
 A lélegzésem rossz tudómba fojtom,
 S arcomon pirul koldus szégyene.

De te, oh boldog, tág mezőkön járva,
 Körüled napfény, árnyék, levegő,
 Ha munkád nehéz, Isten áldására
 Feszíti izmod kétszeres erő.
 Nem vetsz bogáncsot, nem fáradsz hiába,
 Kezed munkája gyümölcsöt arat,
 És éjjel lobog reményednek lángja
 És világítva vet rád sugarat.

„Vetést az igaz meddön nem fecsél” —
 Am én hiába fecsérlem erőm,
 Vetésem polyva, elviszi a szél,
 Isten meddövé átkozá mezőm.
 Bolyongok szerte árnyékokkal küzdve,
 Építék légbe, süpedt homokon.
 Szomszédaim — szálla vagyok szemükbe,
 Bús éltetemet teherként hordozom.

Hajdan rajongva türtem szenvedésem:
 „Azt sujtja Isten, kit nagyon szeret”,
 Nyakam a késnek szent halálra készen,
 Kinyujtám könnyes zsoltár közepett...
 De most, oh eltűnt ifjú hitem régen,
 Már nincs bizalmam, halott a remény,
 Már unom, unom hazug fölkenetségem,
 Elhagyja Isten is azt, ki szegény.

Nincs cél. Nincsen „dicsőség Istennek” sem.
 Elköltözött rég tőlem Isten árnya,
 Nem örködik szent képe már felettem,
 Könyörgök, sirok s tudom, mind hiába.
 Könyörgök, s lelkem fázik, didereg,
 Sóhajtó szívem szégyennel tele.
 Sirok és tudom, könnyem lepereg,
 Mint ég esője ölmos földre le.

Öreg regéktől elzsibbadt a kin,
 Mesék és álmok búmat enyhítették.
 De szél elvitte mesém, álmaim,
 S szivemben tátong rettentő üresség.
 „Hajtsd meg fejed, Kedves legyen a járom!”
 Miért? Minek? Miért az áldozat? —
 Adjátok vissza földem, szabadságom,
 Hadd építsem fel a szent romokat!

Szivemben ősnép forró vére lángol,
 Hadd törhessen ki erőm szabadulva!
 Megifjuhódnék rétek illatától,
 Hajlott gerincem pálmaként kinyulna.
 A Kármel nevelt hajdan és a Sáron
 Dús emlőjéből tejjel itatott.
 Csapongtam szerte bérceken, rónaságon,
 És üdítették édes illatok.

Libánon ormáról, mirrhás hegyekről,
 Istennek magvát elhintettem szerte,
 És csengett-zengett a világon keresztül,
 Ha ezüst hárfám dalát énekelte . . .
 Hol vagy, megváltás? Hol vagy, tavaszom?
 A napfény reám mért nem mosolyog?
 Tél, fagy . . . És várhatom-e, várhatom,
 Hogy nekem itt még tavaszodni fog?

Nincs itt remény, testvér. Betelt a végzet,
 Nincs csodatevő égi kegyelem.
 Sas karmai közt galamb mit remélhet? —
 S most szemeim keletre emelem.
 Még nem tudom, álomom valóra kél-e,
 De lelkem immár szabadult madár . . .
 Ez minden vágyam, reményim reménye,
 Napom és holdam, miknek fénye vár.

Ez aranycsillagom, tűzoszlopom ez,
 Mely világít nagy utam éjjelén,
 A hang, mely lágyan vigaszt permetez
 És halkán súgja: örök a remény.
 És látom már: a bérces messze tájon
 Rügyek fakadnak mindenben, mi él —
 Csak dolgozz, testvér, én remélni vágyom,
 Boldog, ki vágyik, boldog, ki remél.

TAVASZI ÉNEK.

Új szellők járnak. Kiderült az ég,
 Sugárruhát ölt a kék messziség,
 A hegyen tavasz hirnökei állnak,
 Minden harmatcsepp ragyog, mint a csillag,
 Rügyek fakadnak, selymes bimbók nyílnak,
 Köröskörül tavasz. Új szellők járnak.

Még nem tört ki az ujjongó sugár,
 A dal csak halkán ágról-ágra száll,

Csak lassan, lágyan terjed szende fény.
 De hirtelen, majd minden vágy föléled,
 Kicsattan nagy, hatalmas, ifjú élet,
 S szent erők vívnak csodák mezején.

S mily édes a fény! mily édes a szél:
 Mosolygó arcok, mindenki remél,
 A merre nézel, feléd szem ragyog,
 Dús aranyszálak mindent összefonnak,
 Fehér virág tüzes pirosba olvad,
 Boldogság, ifjúság száll szerteszét.

És lassan nyílnak mint fehér virágok,
 Szivemben is a régi vágyak, álmok,
 Tavasz szelétől elfutnak az árnyak,
 Fekete kétség borongott lelkemen,
 Csillogó könnyeimmel elkergetem,
 Köröskörül tavasz. Uj szellők járnak.

HAJNALI TÜNDÉREK.

Anyámnak csókja, vagy rigó dala
 Szakítja félbe édes álmomat?
 Felébredek s im fénysugár kara
 Ragyogó arccal mosolygón fogad.
 Pilláimról még el nem tűnt az álom,
 Kerubjai még itt benn lengenek,
 S a reggel fényét immár könnyű szárnyon
 Hordják világgá arany szekerek.

Ablakomon felébredt már a fészek,
 „Cvíc, cvíc“ — csicsergik édesen,
 S csábító fényben hajnali tündérek
 Az ablak mögül intenek nekem.
 Táncolnak vígan, pajkosan, vidáman,
 S mint galambok röpködnek szerteszét,
 És csillognak az omló fénysugárban,
 Mely tagjaimra önti melegét.

Röpködnek, táncolnak és intenek:
 „Oh jer ki, jer ki, nagy gyerek,
 Örök ifjan, mosolygva szállunk,
 És fényt hintünk, amerre járunk,
 Kalász fejére s hajfürtökre,
 Fényüinktől csillog patak tükre,
 Fényünkben csillog alvó gyermek,
 S szemei hogyha könnyel telnek,
 Virág, ha villog harmat rajta,
 Anyának szive, lánynak ajka,
 Ezer szín a madárka szárnyán,
 Szappanbuborék s nagy szivárvány,
 Ragyogunk rézgombon s szép rímeken —
 Oh jer ki, jer ki sebesen“.

Így integetnek fénylő szemeik
 És arcuk tüzzel, sugárral telik,
 Fehér szárnyaik süttognak, zengenek,
 S arcomba ömlik ragyogó meleg.
 Hogy olvad a szív! . . . Kinyitom szemem,
 És újra behunyom . . . Én Istenem!

*Mily édes gyönyör borul fölém!
Elönt a fény!*

*Oh jertek hozzám, fénytündérek, jertek,
Fehér takaróm alá jöjjetek!
Fáradt testemmel kissé hadd heverjek,
Öntsétek így rám áldott fényetek!
Jertek fejemre, pilláimra, számra,
Hulljon arcomra sugárotok árja,
Hulljon szívembe millió sugárszakra,
Szálljatok lelkembe le világítva! —
Rám ereszkedik édes gyönyör, álom,
Pilláimat kinyitom és lezárom,
Ereim lázban, kéjben zsonganak,
A szív kicsordul, mint dagadt fénypatak,
Mily édes káprázat borul fölém! —
Én Istenem, elönt a fény! . . .*

ISMERED A FORRAST . . .

*Oh ismered az ősi csodaforrást,
Megölt testvérid melyből meritének
Erőt, hatalmat, szenvedések napján,
Hogy ujjongjanak a halál elébe,
Kinyujtsák nyakuk kifent kés elé,
Lehajtsák fejük sujtó bárd alá,
Rálépjenek a máglya-lángra büszkén,
És meghaljanak szentelt vértanukként,
Az „Egyetlen“ nevével ajkukon?*

Oh ismered az ősi csodaforrást?
 Sujtott testvérid, melyből meritének,
 Pokoli félelem és rettegés között,
 Enyhülést, vigaszt, üdvöt, bizodalmat,
 És vas türelmet gyötrelmeket tűrni,
 Viselni csúf, alázott életet,
 És tűrni, tűrni, határtalanul?

Oh ismered a keblet, melyre ömlött
 Népednek könnye, gyötrött szive, lelke,
 A keblet, hová jajjait kiönté,
 És sóhajait, miktől megremegne
 Az alvilág, s a sátán összeborzad,
 És zokogását, mitől szikla lágyul,
 De nem vad ellenének köszive?

Oh ismered az erős sziklavárat?
 Hová atyáid félve elrejtették
 Legdrágább kincsük, szent szentségüket,
 A rejteket, mely megőrizte tisztán,
 Népednek ős hatalmát, szellemét,
 S bár száz gyalázat szégyen-nyila érte,
 Ragyog még ifjan, miként hajdanán?

Oh ismered az irgalmas anyát,
 A hűséges, a gyöngéd ősz anyát,
 Ki sirva gyűjti bolygó fia könnyét,
 Hő epedéssel lesi lépteit
 S midőn fáradtan visszatér a vándor,
 Letörli könnyét, ráterjeszti szárnyát,
 És elaltatja rezgő térdein?

Oh testvér! ha ismerni akarod —
 A tanulás ódon házába menj,
 A sivár, hosszú téli éjszakákon,
 S a forró égő nyári napokon,
 Hajnalban, délben s esti szürkületben.
 S ha Isten látni enged, megpillantasz
 A falak mozgó árnyékai közt,
 Homályos sarokban, a kemence mellett,
 Élő, imbolygó, bús árnyékokat,
 Beesett, halvány, sárga arcokat,
 Zsidók, kik vonják idegenség jármát,
 És eltemetik bubánatukat
 Öreg könyveknek lapjai közé,
 Elűzik fájdalmukat szent regékkel,
 És gondjaikat zsoltárokba öntik . . .
 (Mily érthetetlen, rejtélyes e látvány
 Az idegennek! . . .) S szived halkán sugja:
 Életvárunknak küszöbére léptél
 S szemeid látják lelkünk kincses-házát.

 S ha van még benned Isten szelleméből
 S maradt szivedben sejtelmes vigasz,
 S lelkedben olykor reményszikra lobban,
 Megvilágítva sötét falait —
 Oh tudd meg, testvér, csak kis üszök az,
 Csodásan óvott maradéka
 A szent nagy tűznek, örök tiszta lángnak,
 Mely őseid oltárán lobogott . . .
 S ki tudja, tán a könnyeiknek árja
 Sodort bennünket ide partjainkra;

Imájuk értünk szállt az égbe
 És halálukkal;
 Reánk hagyták az életet
 Az örök, örök életet . . .

MILY SIVAR.

Mily sivár, nyomorult e föld,
 Ez áldott föld, mely mindent adhat,
 Csak egyet nem: a meggyötörtnek
 Üdítő enyhet, nyugodalmat.
 Nekünk ad mindent termékeny méhe,
 Mindent csak minékünk terem,
 S mint kegyetlen rabszolga-tartó,
 Dolgoztat velünk szüntelen.
 Egy percig nem hagy megpihenni,
 Nem jut egy csendes pillanat,
 Hogy megnyugasszuk fáradt testünk
 Egy árnyékos, hűs fa alatt,
 Hogy hálálkodva visszanézzünk
 A fáradaImak idejére,
 Mi minden szenvedés jutalma
 És minden munka édes bére.
 Egyetlen zug sincs, mihez lelkünk
 Odaköthetnők bizalommal,
 Hol kiönthetnők, amit szivünk,
 Amit agyunk, vérünk forral.
 Hol mondhatnók: e szikla-vár itt

Lelkünknek biztos menedéke,
 Epedtünk, vágytunk nyugalomra,
 Itt a nyugalom, itt a béke.
 Egy nyájas arc sem mosolyog rád,
 És nincs, ki szívéből köszönt,
 Idegen lent az utca köve,
 Idegen az ég boltja fönt . . .
 Mint csepp a tengerben veszünk el
 A milliók közt egyedül —
 Mily sivár, nyomorult e föld,
 S üres, üres végtelenül . . .

OH FOGADJ SZÁRNYAID ALÁ . . .

Oh fogadj szárnyaid alá,
 Légy testvérem s anyám nekem,
 Őled legyen fejem menedéke,
 Hova megtört imáim rejthetem.

És irgalmas lágy, alkonyatkor,
 Fájdalmam titkát eléd tárom:
 Mondják: az ifjúság oly édes,
 Hol volt ifjúságom?

És még egy titkot súgok neked,
 Mint parázs ég a szívemen:
 Mondják: a szerelem oly édes,
 Mi az: szerelem?

Megcsaltak fönt a csillagok,
 Álom volt s elszállt hirtelen,
 Most nincs már semmim a világon,
 Nincsen semmisem.

Oh fogadj szárnyaid alá,
 Légy testvérem s anyám nekem,
 Öled legyen fejem menedéke,
 Hová megtört imáim rejthetem.

RÉGI DOLGOK.

„ . . . Miként szemek intenek le
 Csillagok az égről . . . “

— Nékünk intnek: szeressétek
 Egymást, üdvösségül.

„Nézd, a hold, hogy szövöget fenn
 Ezer sugár-szálat.“

— Szebb a hajad ezer szála,
 Mely befonja vállad.

Mint a tiszta márványhabok
 Fut sok fehér felleg.“

— Magasabban szárnyal lelked,
 S fehérebb a melled.

„Füszálakon harmatcseppek,
 Nézd, hogy tündökölnék.“

— Szebben ragyog szemed párja,
 Kutja fényözönnek.

„Csendes patak csobog halkán,
Tömjénes a szellő.“

— Lehed Éden lágy fuvalma,
Hangod hárfa, zengő.

„Hallgal ének cseng az ágon,
Dalos madárt ringat.“

— Szent forrása lesz szerelmünk
Örök dalainknak.

„S mondd: örökké ég a lelkünk
S lesz szerelmünk boldog?“

— Régi dolgok ezek, csacska!
Régi, régi dolgok . . .

ABLAKOD MEGETT.

Az éjjel leskelődtem
Az ablakod megett,
Te szemeddel kerested
Elröppent lelkedet.

Kerested ifjúságod
S nem láttad, kedvesem,
Galambként bűgött lelkem
Az ablak-szegleten . . .

EGY SZENT VILÁGOT ADTAM.

*Ez éhes szemek, mik úgy követelnek,
Ez éhes ajkak, mik úgy csókra vágynak,
E halmok, mik cirógatásra várnak,
E forró öl, mely soha be nem telhet.*

*E gyönyörtanya, melyben kéjelegtem,
Ez égő test, ez áldott tűzü máglya
Mely ezer gerjedelmet szifott lángra,
Ha tudnád, édes, hogy meguntá lelkem.*

*Fiatal voltam, vihartalan, tiszta,
S jöttél viharként felpaskolva vérem,
S tied lett álom, vágy, hit és szemérem
Tied lett szívem minden szüzi titka.*

*Egy percig boldogságom égig ért,
E boldog percet megfizettem drágán, —
Kesergek szent világom pusztaságán,
Egy szent világot adtam testedért...*

A „NÉPDALOK“-BÓL.

I.

ÚJ MÓD JÁRJA ORSZÁGSZERTE...

Új mód járja országszerzte:
 Selyem-ing és bársonyszoknya —
 S szombatonként az akác közt
 Virul leány-legény csókja.

Új mód járja országszerzte:
 Atlasz-cipő, ezüst csatja,
 S két legény lóg egy lány nyakán,
 Ölelgetve, csókolgatva.

Új mód járja országszerzte:
 Tegnap Hanna, holnap Gelke;
 De az én jó Jechezkelém —
 Csak az enyém, csak az enyém.

II.

SE NEM NAPPAL, SE NEM ÉJJEL...

Se nem nappal, se nem éjjel,
 Sétálgatok szerteszéjjel. —

Se nem hegyen, se nem völgyben,,
 Ott áll az én öreg tölgyem.

És a tölgyfa mesél nekem,
Elmeséli történetem.

A tölgyfától halkán kérdem:
Mondd, ki lesz a vőlegényem?

Honnan jön? oh súgd meg titkát,
Lengyel lesz-e, avagy litvák?

Hintón jön-e utcán által?
Vagy csak bottal, tarisznyával?

S mit hoz nékem ajándéku?
Gyöngy vagy kláris, mi élém hull?

Szőke-e vagy barna arca?
Özvegy-e, vagy legény, nyalka?

Vagy tán, jó tölgy! — öreg ember?
Akkor nem kell, akkor nem kell!

„Ölj meg“ — szólok jó apámhoz —
„Csak öreggel el ne átkozz!“

Lábaihoz térdelek le:
„Csak öreget ne! öreget ne!“

A HARAG DALAIBÓL.

I.

Az öldöklések városában.

... Kelj fel és menj az öldöklések sötét városába,
Nézz szemeiddel s kezeddél tapogasd, körüljárva,
A kerítésen, köveken és fákon szerteszt
Az agyonverték aludt vérét, száradt velejét,
S menj a romok közé és lépj keresztül ezer résen,
A lyukas falakon és a bezúzott kemencéken,
Hol lecsapott a fejsze, mély, mély nyílásokat ütve,
Hogy tátognak a vörös téglák barna üregükbe
És rád bámulnak, mint nyitott, fekete, nagy sebek,
Miket soha balzsamfüvek be nem heggesztenek.
S besüpped lábad szétszórt tollak közé, meg-meg-
botolván

Száz roncsos, cserép-halmon, könyvek, perga-
mentek rongyán —

Emberfölötti munka borzalmas halomra dűlt!
Én ne állj meg a pusztulásnál. Menj tovább az útra
S köszöntnek akácok s arcodba illatokat ontnak,
Virágaik is félig vértől piros, fehér tollak.
És kábító szaguk lelkedbe szorít akaratlan
Tavaszi örömet, gyönyört — és agyad szét nem
pattan,

És ezer tüzes aranynyilat szúr a nap szivedbe
S ezer sugár kárörvend minden szilánkon nevetve.

Mert tavaszt hirdetett az Ur — s öldöklő mulat-
ságot!

A nap sütött, az akác virult és a hóhér vágott.
És futva fuss egy udvarba, rut domb az udvaron,
Két holttestet hord a förtelmes szeméthalom,
Zsidót s kutyáját... Ugyanaz a balta ölte meg
És vegyült vérükben turkálnak sertések, ebek;
Holnap majd eső ered s lemossa a csatornába,
S a szemétdombokon már nem kiált a vér kiáltva,
A mélységekbe vész el s nedvétől tövis terem,
S minden forog tovább... Tán nem is történt
semmi sem...?

S a padlásokra másszál fel s állj meg a homályba,
A sötét csöndben suhog még a halál szörnyü
árnya.

Minden sötét sarokból, minden lyukból szerteszét,
Szemek, oh nézd, szemek tekintnek hallgatag
feléd.

A „szentek“ lelkei. Félnék, fehér, szomorú lelkek,
Sarokba huzódnak és hallgatnak és vesztegelnek.
Itt csapott le a fejsze rájuk s ide jönnek még el,
Hogy megpecsételjék szemük borus tekintetével
Haláluk minden fájdalmát és éltük szenvedését
És meghuzódnak itt remegve. Körülök sötétség.
S szemeik kérdik: miért? S pörbe száll a szótlan-
ságok,

Ki birná el mint Isten még e szörnyü némaságot? —
S emeld a tetőzetre szemeid, im némán fogad.

Reád borul sötéten s hallgat . . . Kérdezd a
pókokat,

Élő tanuk ők, szemtanuk, s mesélnek majd
meséket:

Mesét felmetszett testről, hogy tollal töltötték
meg,

Mesét fúrókról s orrlíkáról, baltákról s fejekről,
Mesét fűrészekről, mik nyakakon mentek keresz-
tül,

S mesét a csecsemőről, kit leszurt anyja mellett
Alva találtak s szájában a véres, hideg mellett.
S mesét kis gyermekről, kit „anyám” szónál széj-
jeltéptek,

S szemei im pörölnek vélem s mindent számon
kérnek.

Sok, sok ilyen mesét mesélhet a pók neked,

Mesék, mik átfurják velőd s megölik lelkedet

S örökre, mindörökre elsötétül életed.

És erőlködj és fojtsd torkodba jajod, sóhajod,

Temesd el mélyen a szivedbe, mielőtt kitörne,

És siess, szaladj kifelé — s im kinn élet ragyog,

S a nap, mint tegnap, tegnapelőtt, sugárt ont a
földre.

S hagyd el a várost és menj ki a temetőbe halkan,

Ne lásson senki, egyedül menj, némán, magadban,

És keresd fel a szentek sirját, nagyét, kicsinyét,

S állj meg friss halmukon s én csendet borítok
föled . . .

*Studod, hogy bögni kéne, mint vágóhídon ökörnek
S lezárom szived és belőle sóhajok se' jönnek.
Levágott nyájaim, itt fekszenek mindannyian,
Oh mondd, halálukért van-e, mi kárpótolhat,
mondd, ha van!*

Bocsássatok meg, világ páriái! Istenetek
Szegény mint ti! Szegény, míg éltek! hát még
nélkületek!

S ha jösztek holnap bérétekért kapumon kopogva,
Kinyitóm majd: jertek, lássatok koldus nyomorba.
Sajnálak gyermekim és szívem sajog értetek
És lelkem marcangoló bánatok között zokog.
S miként ti: Én sem tudom, mért kellett meghalnotok,
Cél nélkül haltatok meg, mint cél nélkül éltetek.
S a Sechina — fejét felhőbe burkolja bele
S halkan zokog fájdalommal, szégyennel tele.
És én is éjjelente leszálok a szent sirokra,
Megállok a holtak fölött s szégyenkezem titokba' —
De életemre — szól az Ur szava — nem könyezem!
Nagy, nagy a fájdalomam s nagy, nagy a szégyenem —
Melyik nagyobb? mondd te, oh ember fia, mondd magad
Vagy jobb — hallgass! légy tanúm némán, hallgatag,
Hogy láttál szégyenemben, láttál fájdalomak között
S ha visszatérsz népedhez, ne menj üresen vissza,
Vigy szégyenemből s ürítsd ki koponyáik fölött,
És fájdalomamból vigy magaddal s öntsd ki vállaikra.

És kiindulsz a sirok közül és egy pillanatra
 Még szemeidet a friss pázsit-szőnyeg visszafartja
 S a fü lágy s nedves, ahogy tavasz elején szokott,
 A halál virágait, sirok fűvét látod ott...
 És tépj belőle teli marokkal s dobd hátad mögé,
 Mondván: kitépett fü a nép — s mit kitéptek, remélhet-e...
 S hunyd be a szemeid, hogy ne lásd őket s megragadlak
 És viszlek testvéridhez, akik életben maradtak.
 És menj, eredj velük bőjtjük napján az imaházba,
 És hallod kiáltásuk s állsz könnyeiktől elázva.
 S a ház im reszket, jajgat, sírva s vadul nyöszörögve
 S hajad égnek mered s megszáll vad kétség, félelem,
 Így nyög egy nép, mely elveszett, oh elveszett örökre...
 S szívükbe nézz és ime pusztá, aszott sivatag,
 Ha nő benn bosszú, harag — gyümölcsöt nem terem,
 Belőle ajkukon egyetlen átok sem fakad...
 Nem igazak-e sebeik? És mért hamis imájuk?
 Mért hizelegnek nékem? ha ezer csapás sujt rájuk?
 S mit ér, hogy hizelegnek? ... S nézd, oh nézd, még

marcangolja

A fájdalom között, a könnyek közt — a bűnnek gondja.
 S mindnyájan sírva, gyónva im a mellüket verik,
 Szólván: „Osámnu“ — vétkezénk... Ah hogy vétkezik
 A széthullt roncs? Bűnözhetnek-e zúzott cserepek?
 Mit könyörögnek hát? Mondd nekik: menydörögjenek!
 Emeljék öklüket én ellenem és követeljék,
 Mi kín, gyalázat rájuk s apáikra rászakadt
 És ökleikkel zuzzák szét az eget s trónomat.

... S te mit keressz itt, ember fia, fuss a sivatagba
 És vidd magaddal a fájdalmak serlegét
 És tépd ott széjjel lelked tiz darabra
 És szived szakítsd haraggal szerteszét.
 Nagy könnyedet hullasd egy sziklafalra
 S keserű jajod vesszen a viharba.

 II.

A martirok között.

Tudom: ködös, homályos éjjelen,
 Mint csillag hunyok el hirtelen
 S nem látja csillag siromat,
 De haragom még füstölögni fog,
 Mint fekete krátertorok,
 Ha lángja lelohadt.
 És él majd köztetek,
 Mint vészes dühű fergeteg,
 Amig csak odafenn
 Dörögni tud a menny,
 S mig hullámokat tajtékozva hány
 A felkorbácsolt ocean.

Oh bár csak gyászotok s keservetek
 A mindenség szívébe térne meg,
 És átittasulna vele
 Az ég s föld minden mezeje,
 A füvek s csillagok.
 És élne bennük mindig felujulva
 S velük hervadna s újra kivirulna

És név nélkül, alak nélkül, hon nélkül
 Lebegne nemzedékre nemzedékrül,
 Mint a nagy bűnnek tanuja . . .
 És szó és hang nélkül kiáltna
 Az égbe fel és le az alvilágba
 S feltartaná a világ megváltását.

 S midőn az idők végén
 Csalóka fényét ragyogtatja
 A hamis igazság csalja napja,
 S hitegető sugára
 Rászáll vértanuitok sirhalmára.
 És az ámitás lobogója,
 Mit pirosra festett véretek,
 Mint bösz égkáromlás lebeg
 Mészárlóitok feje felett,
 És Isten meghamisított pecsétje
 A lobogóra vésve
 Kiszúrja a nap szemeit . . .
 S a hazugság ünnepi zsibongása
 S a dölyfös gögő tánca
 Felrázza
 Szent csontjaitokat sirotokban
 S az égbolt összeroppan
 És fénye elhomályosul
 És minden sötétségbe ful,
 A nap vörös vérfolttá válik,
 Véretek foltjává az ég fokán,
 Kájin-bélyeg a világ homlokán
 És sebhely Isten széttört karján.

*S csillag csillag felé int
 És remegve susogják:
 Ime a rettentő hazugság,
 A szörnyü gyász!*

*S a bosszuálló Isten sebzett szívvvel
 Felkel és összerezdül.
 És nagy kardjával indul
 A világon keresztül . . .*

ÉS LÉSZEN . . .

*. . . És leszén, ha soká húzódnak a napok,
 S olyanok lesznek, mint a világ elmúlt napjai,
 Egyforma mind, a ma, miként a tegnap, tegnapelőtt,
 Csak napok, napok, napok,
 Kevés örömmel, és sok keserű kinnal,
 És elfogja az unottság embert és állatot mind egyaránt,
 S kimegy az ember alkonyatkor sétálni a tengerpartra,
 És látja, ime a tenger nem folyik. —*

És ásít.

S a Jordánhoz megyen — s ime nem folyik visszafelé,

És ásít.

S a Göncölszekeket látja — s ime, nem mozdult helyéről,

És ásít.

S ülnek unottan ember s állat egyaránt,
 És rájuk nehezül életüknek terhe;
 Az ember haját tépi unottságtól
 S a macska bajusza megkopaszul.

. . . Akkor kinő a sóvárgás, az epedés,
 Magától nő ki, mint kinő a vad gomba
 A rothadt fa tövében.
 S megtölti a sóvárgás mind a réseket és szakadékokat
 Mint megtelnek a rongyok féreggel és mollyal.
 S az ember hazatér a sátrába, vacsorára,
 Bemártja kenyerét s a sós halat ecetbe —
 És sóvárog,
 Megissza langyos, zavaros vizét,
 És sóvárog,
 Leveti saruját és övét ágya szélén
 És sóvárog,
 És fekszenek és sóvárognak ember s állat egyaránt,
 Az ember zokog álmában a sóvárgástól,
 S a háztetőn nyávog és sír a macska.

. . . Akkor jön az éhség,
 S csodálatos leszen az éhség, milyen még nem vala a földön.
 Éhség — nem kenyérre, nem látomásra, éhség a messiással

. . . És reggelente, alig süt ki a nap,
 Az ember felkel ágyából, sátrának rejtekéből,
 Nyugtalanul, álom-verten és üres lélekkel kel föl,

S míg pilláin az álomtalan álom pókhálója,
 És az éj félelme csontjaiban,
 Míg a macska síró nyávogása
 Furdalja agyát és belsejét —
 Mohón siet az ablakához,
 Letörli az üvegről a párát,
 Vagy sátra ajtajához siet,
 Szeme fölé tartja tenyerét,
 És felemeli lázas éhesen égő szemét
 A kis ösvény felé, a kert mögé,
 S a szemétdomb felé az udvaron túl —

S keresi a messiást!

És felébred az asszony, kinéz takarója alól,
 Kibontott hajjal, fáradtan, szomorun,
 Kikapja száraz mellét csecsemője szájából,
 S fülét hegyezve sóvárgón figyel:
 Nem közeleg-e a messiás?
 Nem hallik-e szamarának ordítása?
 S a gyermek felemeli bölcsőjéből fejét
 S az egér kikandikál a lyukból:
 Nem közeleg-e a messiás?
 Nem csilingel-e szamarának csengetyűje?
 S a cselédleány fujja a paraszat a tűzhelyen,
 Kidugja kormos arcát:
 Nem közeleg-e a messiás?
 Nem hallik-e már trombitája harsogása?

SAUL CSERNICHOVSZKY.

Bialik után a legnépszerűbb héber költő. Született 1876-ban Michailovkában (Oroszország), jómódu szülei fiatal korától kezdve a zsidó tudással párhuzamosan világi tudományokra is oktatták. A középiskola elvégzése után Heidelbergben látogatta az egyetem orvosi fakultását. Jelenleg Oroszországban él mint kórházi orvos. Csernichovszky főleg azokkal a verseivel keltett feltűnést, amelyek a zsidó vallás revízióját követelik (Apollo szobra előtt). Szerinte a prófétizmusnak és később a rabbinizmusnak folytonos etikai imperatívusai elgyengítették a zsidóságot testileg és ennek köszönheti elszármazását. Vissza kell tehát térni a bibliai istenhez, a „hős Kánaánvívók istenéhez“. Csernichovszkyt csak az kapja meg a zsidóságból, amiben erő és szépség van, vagy legalább idillikus báj. A cionizmusnak ő is ép oly harcosa, mint Bialik. De minden irányversénél jelentősebbek egyszerű, közvetlen és érzésteli dalai. Csernichovszky honosította meg a modern héber költészetben, a dalt.

APOLLO SZOBRA ELŐTT.

Eljöttem hozzád, elfelejtett Isten,
Letűnt világnak letűnt Istene,
Ki uralkodtál ifju nemzedéken,
Mely forró vággyal, vérrel volt tele.

Titánok, hősök büszke nemzedékén,
 Mely daccal ostromolta az eget,
 Lakóhelyül a diadalmasoknak,
 Lombkoszorukkal homlokuk felett.
 Viaskodott hatalmas Istennel,
 S trónjukra ültetett embererőt,
 Félistenek, élettől ittasultak,
 Érthetlen rejtély beteg nép előtt.
 Viruló, szépséges, ifju napisten,
 Ki az élet titkait fölfeded,
 S káprázó fénnel, bűbajos dalokkal
 Lángra szítod a szenvedélyeket.
 Ujjongó életöröm, szín, zene
 Tündöklő sugárú dus Istene!
 Eljöttem hozzád . . .

Rám ismersz-e?

A zsidó vagyok, ős ellenfeled.
 Az óceán feneke nincsen oly mély,
 Mint a mélység, mely közöttünk mered,
 És nincs oly messze a végtelen ég,
 Mint hitünk között a nagy messzeség.
 Csodálkozol! Hisz mindenkit legyőztem
 És tovább jutottam mindenkinél,
 Ösvényemen tévelyg a gyarló ember —
 S első vagyok, ki hozzád visszatér.
 Lelkem ráunt a hosszú haldoklásra
 S feltörte börtönének ajtaját,
 És feléledve, bilincset lerázva,
 A földet, a földet öleli át.

Vénhedt a nép, megvénhedt Istene!
 Az eltemetett vágyak, gerjedelmek
 Száz nemzedéknek sötét tömlőcéből
 Kiszabadultak, életre kelnek.
 Fényt! Fényt! áhit bennem minden ideg,
 Minden csepp vérem életért liheg,
 Fényért és életért . . .

És eljöttem elébed.

Eljöttem hozzád, szent szobrod elé,
 Meghajtom fejemet, letérdelek.
 Te vagy az élet, te a világosság,
 Te vagy az ifjuság, a fény, a meleg.
 Leborulok a jó, a szép előtt.
 Imádok mindent, mi nagy a világban,
 Mindent, miben fenség, magasztosság van,
 Imádom az erőt, az életet,
 És minden kincset, melyet elraboltak
 Mindenható nagy istenem kezéből
 Sugárt kerülő, rothadt élő-holtak.
 Hős Kánaán-vívók istene volt,
 Ki népével sivatagokba nyargal —
 És megkötözték imaszijjakkal . . .

IDEGEN HAJTÁS VAGY TE . . .

Idegen hajtás vagy te nemzetedben,
 Vad öszvér, mely igától visszaretten,
 Szemeid büszkén fel magasba néznek,
 És ajkadon nem zeng csak öröm-ének.
 Szived oly gazdag, Isten csarnoka,
 Benne a világ s ezer szent csoda.

Te látod szemeddel a mindenséget,
 S füleddel hallod, hallod és megérted
 Istennek hangját a nagy végtelenben,
 Madár dalában s titkos néma csendben,
 Ha dörög a menny, ha süvit a szél,
 Ha zúg a tenger, s ha sistereg a vér . . .

Hát megbocsássák testvérid neked,
 Hogy halott életüket megveted,
 S nem élsz, mint repkény bús romok tövén,
 S reves barlangban, mit kerül a fény,
 Nem futsz csalóka lidércek után,
 Mik cserben hagynak majd az éjszakán? . . .

Távozz tőlük! hadd szórjanak rád átkot,
 Ők mérget adnak s élet a te álmod.
 Te szépséget imádsz — ők kigunyolnak,
 A vértelenek, bebalzsamzott holtak,
 Mert te a tavasz vagy s ők a rothadás,
 Te ujjongó sugár, ők lomha gyász.

FANTAZIA.

Titokzatos, mélységes éj.
 Se hold, se csillag sugara,
 Mint kísértetek nyul magasba
 Száz óriás tölgy sudara.

Csodát lehellő barna éj,
 A világ titkokkal tele,
 Rémitőn, búsan néz körül
 A sötétség ezer szeme.

Félelmetes, rejtelmes éj.
 Ébrednek mély, rejtett erők,
 Sőhajt a domb, sir a patak,
 Lidérc virraszt halott előtt.

Titokzatos, mélységes éj.
 Halk titkokat susog a lomb,
 A ködös, sötét hegyeken
 Félelmes óriás bolyong.

PÉNTEK ESTE.

Péntek esti alkonyatnak
 Csöndes homályába
 Fönn az égről jön két angyal,
 Jön a földre szállva.

Felhő szárnyán bolygnak szerte
 Lakói az égnek,
 S hol egy házban zsidó lakik,
 Ablakán benéznek.

Hogyha lobog gyertyafény benn
 S vidám, víg az ünnep,
 Jókedv csillog minden arcon,
 A gondok tovatűnnek;

Ha istenes ének zeng benn
 Mint a törvény mondja,
 S köröskörül ragyog minden
 Édes nyugalomba:

Felderül a jó angyalnak
 Sugár-ábrázatja
 S a rossz angyal néz mogorván,
 Fogát csikorgatva.

— „Mindörökké boldogságban
 Találjon a szombat!“
 S a rossz angyal kénytelenül
 Rá csak áment mondhat.

— „Boldog légy itt s a túlvilágon,
 Hol vár örök szombat!“
 S a rossz angyal kénytelenül
 Rá csak áment mondhat.

De ha házat pörlekedés
 S viszály átka vert meg,
 Apa-anyá civakodnak,
 Sír az apró gyermek;

A szobában nem lobog fény,
 Feldúlt minden benne:
 Kigyul a rossz angyal szeme,
 Lángokat lövelve.

— „Átkozott légy, míg a tested
 Sírba el nem porlad!“
 S a jó angyal kénytelenül
 Rá csak áment mondhat.

— „Ne ismerjen békét tested,
 Amig el nem porlad!“
 Zokog, sír a béke-angyal,
 Mert csak áment mondhat.

ELÉGIA.

Rengő-ringó kék azurján
 Tengervégtelennek
 Számlálhatlan sokaságban
 Habok jönnek-mennek.

Nappal a nap csókolgatja
 Sugarcsóktüzével,
 Titkos szárnya alá rejti
 Halk sötétség éjjel.

Járnak forró délöveken
 S örök jeges szirten,
 Ölelkeznek vágyva, némán,
 Gyengéd szavuk nincsen.

Szerelmesen odabujnak
 Olykor hegytövéhez,
 S elváláskor fájdalmat, bűt
 Egyikük sem érez.

TAVASZ HAVÁBAN.

Tavaszhavában, élet tavaszán,
 Zúgtak a cserfalevelek,
 A varázsrejtő éj ölében
 Csókoltalak, öleltelek.

Körülünk énekelt a csend,
 S öleltelek, csókoltalak,
 Hallottam szived dobogását,
 Mint zakatolt szívem alatt.

Benne tavasz száz dala zengett,
 S csókoltalak, öleltelek,
 Tavaszhavában, éltünk tavaszán —
 S hallgattak a falevelek.

UJ ÉLET.

Mit zúg a tenger
Viharzó kebele?
Hullámok szavát
Oh érted, érted-e?

— Kelet partjáról sietve jöttünk,
Viharok zúgtak, tomboltak fölöttünk,
Zöld kis ágat hozott vizünk árja,
Júda földjéről orosz határra:
Im' élet pezsdül Ción hegyein.

Mit zúg a lomb közt
A titkos esti szél?
Fenyőnek galyján
Tudod-e, mit beszél?

— Engédi szőlőjéből jövök mostan,
A szárnyaimon mirha-szagot hoztam,
Fenyőnek küldi egy judeai társa:
Vén törzsemet még dús lomb koronázza,
Már testemen im ezer rügy fakad.

„Mit int szemével
A hajnal csillaga?
Midőn fényétől
Szökik az éjszaka?“

„Keletről jövök, fényes napkeletről
 Ciónba néztem s im ott hajnal rezdül
 Az árnyakat mind elüze a fény,
 Im' körülnéztem, s az ég peremén,
 Sehol sem látott felleget szemem!”

A HAMIS PRÓFÉTA JÖVENDÖLÉSEIBŐL.

I.

S a prófétákhoz így szól Istenem:
 „Igazság szózatunk” mondogattátok —
 S vetésetekből bogáncs, dudva kelt,
 És szavatokból én népemre átok.

S utódaitok újabb jármokat
 Raknak nyakára hosszú ezredekben,
 És meggyöngítik, megtörik a népet,
 Hogy légydongástól is már visszaretten.

S mert mindig, mindig csak az égre néz fel,
 S az égi felhők minden bizodalma,
 Jószágát, földjét elrabolja ellen
 S erőtlén fetreng se élve, se halva.

S támadnak közte hit-kibővitők
 S ütnek újra majd rést résre benne
 S a tóra hordozói balga dölyffel,
 Néznek le a tudatlan „nép-elem”-re.

S midőn ellenség tör szent városomra,
 És küzdni népem bátran síkra száll,
 Kik nevetekre göggel esküdöztek,
 Tőlük gyúl lángra civódás, viszály.

S pusztítja őket ellen kardja nappal,
 És éjjel testvér-harc dul szerteszét,
 S kik építék az égi birodalmat,
 Megbénítják a harcosok kezét.

És idők multán megtelik a mérték,
 — Jön nevetekkel ujjabb nemzedék,
 Alantas lelkek, félénk nyulszivek,
 És bennük szikrányi remény sem ég.

S még rosszabbat is rejt az idők méhe,
 Csuszik-mászik a nép, miként a féreg,
 És alázattal, együgyűen mondja:
 „Ha ebként, féregként — elég ha élek“.

Fül nem hallotta, szem nem látta még,
 Vagy esett már ily gonosz, csuf gyalázat?
 Hogy szülőhelye mondja hű fiának:
 „Távozz! E földet ne fertőzze lábad!“

És ezt is cselekszem még — szól az Ur —
 A szellemet mit hintetek, elöntöm
 Idegen népre, távol nemzetekre,
 És élni fog majd mindenütt a földön.

*S nagy léssen s hatalmas Isten neve,
 Királyi gög lehull előtte térdre,
 Leányát élve eltemeti anyja,
 Fiát az apa legyilkolja érte.*

*S mert magasztaljátok Isten nevét,
 De Isten műveit nem nézitek,
 Mert életet és sugarat kerültök,
 Sötétség, halál léssen részetek.*

*S keményebb lesz a férfi szive vasnál,
 S orozva fordul ember ember ellen.
 Undok tettétől elsápad az árnyék,
 S a sír lakója zörgve összerezzen.*

*És elfajul a föld, miként parázna,
 És megtelik majd vérrel, mint a tenger,
 Miglen ha futni készülne a jámbor
 És keres menedéket — sehol nem lel.*

*S uralkodik a halál s a sötétség,
 Al-látomás és hazug siralom —
 Mig ujra győz a fény, a világosság,
 Az idők végén, majdan, egykoron.*

II.

*Nem idegenből jött én Istenem,
 Szívemből támadt s hódoltam neki,
 Még gyermek voltam s elvett társaimtól
 És érezém, hogy fényét rám veti.*

Anyám ajkára örömdalt adott,
 Hogy elringasson édesen vele,
 Madár és farkas szabadság-dalát,
 Az élet dalát mámorral tele.

S fülembbe csengett dala nappal-éjjel,
 Megittasultam az új szent ígétől,
 S ujjongó, izzó fényével elűzte
 Félelmemet — atyáim Istenétől.

III.

S ha kérditek, ki hát Urad,
 Vezess el Istened elé,
 A földön él ő, nem a mennyben,
 S a föld, a föld az emberé.

Ha láttok szép fát, zöld mezőt,
 Magas hegyet, kis patakot,
 Hol hús és vér és élet rezeg
 Imádjátok, Isten van ott.

És gyermeke a végtelenség,
 Vágy, munka, szenvedély, erő.
 Nem szellemeknek Istene,
 A szív Istene ő.

CHANUKA-EST.

— Fantázia. —

Síri sötétség leng köröskörül,
 Az éj bolygó árnyakkal népesül,
 Az erdő fái közt süvít a szél,
 Egy percig pihen, s újra útra kél.
 Nyomába sóhaj, nyöszörgés fakad,
 Felrázva álmukból a holtakat.
 S a sűrű éjben, hideg homályos
 Hólepel alatt szendereg a város.

S a szél szárnyain, fönt a magasba
 Robog az árnyak sötét bús csapatja,
 S miként ha aszott csontok zörögnének
 Hallatszik hangjuk csendjében az éjnek:
 — „Ezek a mi gyermekeink! ezek, ezek!
 Roskadó lábak, kiszáradt kezek.
 Erükben nincs vér, izmuk erőtelen,
 A légben lógnak, csoda tartja fenn.
 Élet nélkül és vágyak nélkül élnek,
 Megtört inakkal, már ifjan és vének.
 Szemükben reszket hitvány gyávaság,
 Hajlottak, mint szomorú fűzfa-ág.
 Zsibongva futnak pénzért, aranyért,
 Elnyomott lelkük szépet meg nem ért,
 Törvények nyögét, a hit jármát hordva,
 Csúsznak kenyerért szennyes sárba, porba.

Mi elpusztultunk izzó sivatagban,
 Puszták homokján s vérdermesztő fagyban,
 Gyilkolt a kard, a szomjúság, az éhség,
 Húsunkat tigrisek fogai tépték,
 Országúton vertek keresztekre,
 S meghaltunk kardot fogva, nem reszketve,
 Meghaltunk, hittük: Jönnek majd utánunk!
 Karddal kezükbe zúgják: Bosszut állunk!
 Meghaltunk s hittük, majd eljő a nap,
 Libánon csúcsai meginganak,
 Harsona hangja bűg Cion hegyén,
 És hősök jönnek, lelkükben remény.
 Hát ezeket vártuk? E szolga hadat?
 Nyögni sem tud már a láncá alatt.
 Kövel dobálják, nyugodtan néz vissza,
 Kinzója kezét csókokkal borítja,
 Pusztuljon, vesszen ez a szolga-nép,
 Mely elfeledte gyáván, mi volt előbb! . . .

Elhallgat a hang. Lármás, dolgos zajjal
 Közelg az álmotűző véres hajnal,
 S miként ha az ősök vágya teljesülne,
 A szolganép im ébred felhevülve . . .
 Heviti irigység, gyűlölség lángja,
 Kenyérre, bálványokra, hiúságra.
 A szél süvít, bűg és nyöszörög,
 Az erdő miként haldokló hörög.
 Megrázza vonagló ősz fejét
 És szomorú sóhajt küld szerteszét.

EGYMASRA NÉZNEK.

Egymásra néznek fent a csillagok,
Suttogva kérdik titkos rejtelemmel,
Mért gyászol, sóhajt, búsong, csügged
Lent az az ember?

— Ezer gond sujt hajlott vállaimra,
Ezer bús gondolatnak átka nyom,
És örömtelen tűnt el ifjúságom,
Ezt gyászolom.

MÉGIS CSAK RÓLA ZENGEK.

A nap már messze, messze jár,
Ott túl a tengerparton,
S még ég utána epedőn
A piros ajkú alkony,

Már régen mást ölelek én
És ő is mást ölelget,
De hogyha dal kél ajkamon,
Mégis csak róla zengek.

ALMODTAM.

Almodtam árnyékról és fényről,
Mik dalos lomb közt játszanak,
És patak tiszta forrásáról
És csókról, mit ad szüz ajak.

Almodtam szemekről — miként az ég,
 Oly mélyek, oly szépek, oly nagyok,
 Bennük hajnal s alkony csókolózik,
 Bennük az egész világ ragyog.

MIDŐN LANT NYÖG.

Midőn lant nyög remegő kéz alatt,
 S nagy fájdalomtól egy húr elszakad.
 Midőn rezgő dal sóhajba vegyül,
 És titkon búg egy ének egyedül.

Midőn az égen alkony pírja leng
 Álmodva jár a hold, s néma a csend,
 Mint varázsló félelmes serege,
 Gyűlnek a felhők árnyakkal tele.

Midőn vihartól cédrus kiszakad,
 Homok-felleg fedi az utakat,
 Záporesőtől szétmállik a rög,
 S az ég villámlik, az ég zeng, dörög.

Szabadság! Akkor veled élek én,
 Lelkemben harc ég, küzdelem, remény,
 Kitörő sóhajt küldök szerteszét
 S érzem örök idők vérző sebét.

EST.

A dombtetőn
 Im' reszketőn
 Suhan halk árnyak serege,
 A hold kigyul,
 Ezüstje hull
 Az álmos, fáradt földre le.

Az ég peremén,
 Rezg északi fény,
 A patakon zefir lehel,
 A fák felett
 Kerub lebeg,
 Im nézd, ott száll az égbe fel.

 DAL.

Ittasuljunk szerelemben,
 Vigadjunk és énekeljünk,
 Míg szép vágyak pihegtetik
 Forró mellünk.

Míg az arcunk tüzel, lángol,
 És a szívünk égő kaflan,
 Míg a gyönyör kéjjel izgat
 Szakadatlan.

Vigadjunk és énekeljünk,
 Ittasuljunk szerelemben,
 Mielőtt a vágy, az élet
 Tovalebben.

IDEÁL.

Képzeletem teremtet meg
 Lázás, forró éjszakákon,
 Minden szépet, édes bűbájt
 Beléd lehelt látomásom.

Rád adtam a göncöl fényét,
 Mélázó hold bús világát,
 Mély örvények fehér habját,
 És a hajnal piros lángját.

Kifosztottam tenger mélyét,
 Gyermek-mosolyt loptam neked,
 S Geyzir-erőt, hogy pezsegetse
 A szökkenő tűz-ereket.

Borús éjek sötéttségét
 S ezer villám tüzét vettem,
 S elhelyeztem szemeidben,
 Eme titkos rejtekekben.

Isten trónusához szálltam
 Sugárért, mely halhatatlan,
 S harmatcseppek csillámjával
 Ajándékul neked adtam.

S megjelentél én előttem
 Mint a szépség istennője,
 Tünetény, mely bűvöl, csábít
 Holdezüstös levegőbe.

Hódolatot parancsolva
 Jelentél meg mint egy angyal,
 Rám néztél és leborultam
 S imádtalak áhitattal.

UJJONG AZ ÉG . . .

Ujjong az ég, virul a kert
 Piroslik a hamvas eper,
 Költő, mért a gyász te rajtad?
 Mikor minden zeng, énekel?

Ég-kék szemek tündökölnek,
 Égnek piros eperajkak
 Csengő csókok csalogatnak —
 Mért a bú, a gyász terajtad?

ELVISZEM NEVED.

*Elviszem neved a dal szárnyain,
És elrejttem az idők határán túl,
A homályfödte jövőnek adom,
Hogy ragyogjon szépséged sugarátul.*

*S mint drága gyöngy az oceánnak mélyén,
Mint szűz szívében szüzi csókok álma,
Elrejtve marad neved jobb időkre,
Egy tiszta, szent, új nemzedékre várva.*

*És él majd neved örök tavaszokban,
Minden sugárban, minden zengő dalba,
És hódolattal borul le előtted
A szerelem és szépség birodalma.*

JÁKÓB STEINBERG.

Steinberg, a fiatalabb héber poéták között talán a legtehetségesebb és legdifferenciáltabb. Született Kiev mellett 1886-ban. Héber és zsargon nyelven írt prózai munkáival (drámák, elbeszélések) már gyermekkorában feltűnést keltett. Eddig két héber verses kötete jelent meg: „Sirim“ (Versek) és „Széfer Haszafiroth“ (A szatirák könyve).

A FAL MÖGÖTT.

... És elveszünk a pusztaságban,
Hová a balsors kilökött.
Az élet kapuja bezárva,
S mi vergődünk a fal mögött.

Ha gyenge árváknak születünk,
Mint vágójuhok pusztulunk,
Elfojtott könnyel, zokogással
Végezzük be nehéz utunk.

S ha büszkeség vagy gőgös álom,
Magasra emeli fejünk,
A földre sujt a végzet ökle,
S átkozzuk és letérdelünk.

S hiába esdünk könyörögve
 És kérleljük a végzetet,
 Nagy Élet után áhitoznánk,
 És beférköznünk nem lehet.

És meggyülölve s megkivánva,
 Járunk körüle szomorun,
 És rádölünk a sziklafalra,
 És kopogunk a nagy kapun.

De nem hallgat meg senki, senki,
 Zsibongva zug az áradat,
 És szűk nyíláson, szakadékon
 Bús szemünk be-bepislogat.

S mig vágyak szomjusága éget,
 És gyötör tüzes fájdalom,
 Szétzuzzuk fejünk átkozódva,
 A néma, süket kőfalon.

A HALÁL DALA.

Keleten ébred hajnalban a nap,
 És este nyugaton aludni tér,
 Meleget, fényt szórt mosolyogva tegnap,
 Ma arcán felhőfátyol feketéll.
 Derült vagy borus volt egy nap, ha elmúlt
 Már vissza nem tér, nem ragyog nekünk.
 Ha dús, ha koldus volt egy elmúlt élet —
 Elmult, — az örök Végtelenbe tűnt.

Hárfa húrjáról elszakad egy ének,
 Öröm-dal volt-e, vagy bús sirató?
 Mindegy. A dal örökre elenyészett,
 Eltűnt, mint halott ajkáról a szó.
 Hárfa a világ, hangjai a lelkek,
 Az élet szép, csodás, isteni dal —
 S ha elszakad egy hang összhangzatából,
 Az örök sötét némaságba hal.

Sokszor csendes, nyugodt az Oceán,
 S hullámai dús fényben rengenek,
 Sokszor böszülten fut hab hab után,
 Mint fehér sörényű fekete sereg.
 Habok a lelkek az örök Oceánban,
 A határtalan végtelenbe lökve —
 Ha vihar üzi, ha ringatja béke,
 Eltűnnek, elenyésznek mindörökre.

REAM LOPÓDZOTT A BÚS ÉJSZAKA.

Reám lopódzott a bús éjszaka,
 Midőn a leány végre vágyamé lett,
 S szivembe kongott az éj szava:
 Siess! Csókolj, csókolj! Rövid az élet.

Ajkam lángolva ajkához tapadt,
 Kezem átfogta forró derekát,
 És láttam nagy fekete szárnyakat,
 Amint suhogva ölelgetnek át.

S míg tüzes csókok csengtek ajkamon,
 Egy tompa hang harangozott belém:
 „Csókod csengését is elragadom,
 Enyém lesz minden és ő is enyém.“

Vérem vad pezsgő vággyal volt tele,
 És sötét árnyak fogták meg a lelkem,
 Kezemben volt az élet serlege,
 S a halál hideg szárnyát érintettem.

ELJÖNNEK MAJD.

Eljönnek majd a tiszta, szép napok,
 Tavasz-sugárral ittasul a lég,
 Eljön majd az új, ifjú nemzedék,
 De szabadsága nem lesz már mienk.

A távol jövő boldog álmait,
 Mit szövögettünk bohó ifjú korba,
 Miért epedtünk lázasan rajongva,
 Már meg nem fejti vénülő szivünk.

A nagy jövőnek csoda-palotáját
 Mi alapoztuk. Mi raktuk a falat,
 Mi görnyedeztünk a nagy terhek alatt,
 De fényét nem látják már szemeink.

EGY HÜR PATTANT SZÉT.

Egy húrja pattant szét a mindenségnek,
Nyöszörgött, sirt, míg lelke megszakadt,
Vad fájdalom kap a világ szívébe,
És hallok hangtalan sóhajokat.

A sóhaj a bús sötétségbe ful,
Megfojtja a néma feketeség —
És tovább szendereg a néma föld,
És tovább szunnyad komoran az ég.

S én sajnálom az elhagyott világot,
Mert ki szállhatna mélységébe le,
Hogy felhozná elsülyedt sóhaját,
S az emberek fülébe zugná bele?

TI CSAK IGYÁTOK . . .

Ti csak igyátok az öröm borát,
Csak kurjongassatok féktelenül
S zárjátok el az ajtókat,
Az éhezők és nyomorgók elül.

S én majd állok küszöbötökön
S dalolom nektek az élet dalát,
Mámorba ringat a dal és a bor
S vigadtok vigan egész éjen át.

S ha én is megirigylem kezetekben
A gyönyöröknek pezsgő serlegét,
És fáradt dalom egyre halkul, gyöngül,
És kél helyébe átkozó beszéd. —

Ti majd kirugtok az utcára, ki,
 Agyondobáltok üres serlegekkel —
 S tovább mulattok kétség, átok nélkül,
 S tomboltok, örjöngtök, míg jön a reggel.

HA ELJÖN MAJD.

... S ha eljön majd a szörnyű pillanat
 És az utolsó húr is elszakad,
 Amely e szolgálhadhoz kötözött,
 S eldobom zászlóm bú és kín között —

Ha eljön majd a szörnyű pillanat,
 És megsíratom csalódásomat,
 S látom, hiába szállt erőm tova,
 A nép halott, nem támad föl soha —

Ha eljön majd a szörnyű pillanat,
 S látom, sötétben sujt a kárhozat,
 Mert a fényisten ellen vétkezém,
 Midőn úgy csüggttem rabok énekén —

Akkor sem menekszem hozzájuk én,
 Üdülni idegenek tűzhelyén,
 Csak bolygok gyászban a szent sirokon
 S a nagy halottat síratom.

ELJÖTTEM HOZZAD.

Eljöttem hozzád csöndes alkonyatkor,
 Lágy esti szellő simogatta arcom,
 Fülembe sűgött édes álmokat,
 Magammal hoztam suttogását néked
 S a boldogságnak rejtett álmaid,
 Hogy megosszam veled . . .

Lángolt az alkony nagy utamra,
 Ragyogott, tündökölt kápráztatón,
 Mint rózsakert tavaszi hajnalon,
 Szivembe ömlött az alkonyi fény,
 S egy hang szólt hozzám :

„Ember!

Az élet szép a csöndes álmodásban,
 De százszor szebb a harcban, küzdelemben,
 A napsugár az egész földre omlik,
 A boldogság hív ottan, távol messze —
 Menj, menj, nagy örvényekre messze
 És keresd megfejtését álmaidnak.“
 S felelt szivem a hívó hangnak:
 „Egy fehér lány fekete szemei,
 A boldogságot keresik a földön,
 Hadd tudja meg a lány az álmomat,
 S eljön ő is velem.“

. . . Eljöttem hozzád csöndes alkonyatkor,
 Az ablaknál ültünk hallgatagon,
 Lágy esti szellő jött be az ablakon,

Szomoruságot hozott szárnyain
Az esti szellő.

Hol a fényország, melyről álmodoztam?
Az ég oly hideg, néma, szintelen,
És álmom szárnyai ellankadoznak,
Mint madárszárnyai, ha jő az est.

De hallgal van egy dala még szívemnek,
Szomorú dal, de oly édes, oly édes —
Csókolj meg, csókolj s eldalolom halkán,
A szomorú dalt a csöndes alkonyatban.

SEHOVA SE MENTEM.

Hajnal volt, tavaszi hajnal,
Minden ragyogott és minden égett.
Ifjú volt szívem, ifjú a világ,
És gyönyörű kezdés az élet.

Kábultan ittam a hajnali fényt,
Szívem előtté a sugár, a meleg,
És menni vágytam, menni, messze, messze,
Ahonnan a sugarak derengenek.

De a hajnali fény megrészegetett,
Forró csókokkal csókolta a lelkem,
Az égi bortól megittasultam —
Megittasultam és sehova se mentem.

FÉLTŐN ŐRZI A TENGER.

Féltőn őrzi a tenger kincseit,
 Mélyen, mélyen méhében rejti el,
 Féltőn őrzi a szív szép álmait,
 Mélyen, mélyen elrejt sok kebel.

Sokszor kivet a tenger gyöngyöket
 Midőn mélységét vihar veri fel,
 Sokszor kitár a szív szép álmokat,
 Midőn vihar játszik mélységivel.

SZENT NAGY SÓVÁRGÁSOM.

Szivemben hordom szent nagy sóvárgásom,
 A tömegek közt, utcák zivajába,
 S csendes szobámban, álmatlan éjjelen,
 Hol mindenki kenyérért fut zihálva,
 Midőn a csönd, mint anyám karja átfon,
 Nagy sóvárgásom ébren van velem.
 A szép nagy életet keresem én —
 A ködbevesző ösvényekre állok
 És várom, várom, jönnek-e az álmok?
 Szemem a távol messzeségbe réved,
 S kérdem: „Örök titok-e hát az élet?”
 Van, van egy álomvilág valahol,
 Ha itt nincs, rejti titkos szent haza,
 Ha most nincs, meglesz, meglesz valaha,

*Ha nincs és nem lesz, honnan volna álmom?
Honnan szívemben a nagy sejtelem?
A megváltás nagy percét miért várom?
S az embert mért gyűlölöm s szeretem?
Dús napsugárban s égi látomásban
Fénylő képét ki mutatá nekem,
Hogy földi angyalként ragyogva lássam? —
Keresve járok bús ösvényeken,
Hitem az életben a csillagom,
S nagy sóvárgásom bízva hordozom.*

JÁKÓB CAHAN.

Jákób Cahan született 1881-ben Zgerzben (Gal'cia).
Filozófiai tanulmányait Bernben végezte. Jelenleg Berlin-
ben él.

NE MONDD, TESTVÉR.

Ne mondd, testvér: hiába minden,
Az élet álság, csalás —
Oly nagy, oly szép lármás világunk,
És nagyok, szépek a csaták.

Menjünk ki hát a csatatérre,
Törjünk uj örök utakat,
És lelkünk szomját csillapítva,
Száz isteni forrás fakad.

S álmok borától részegülten,
Elaltatjuk a bánatot,
S ajkainkon felcsendülnek
A mámoros varázsdalok.

És ezer vágytól tele szívvel,
Gyönyörrel halunk meg talán,
Mint játéktól elfáradt gyermek
Elalszik ünnep éjszakán.

A CADDIK.

Örök fényű szentélyében
 Ahitatos csend terül,
 A sarokban kelet felé
 All a caddik egyedül.

Sávos fehér átvetőjét
 Imaszíjjak szelik át,
 Hajlongva és rángatódzva
 Mondja a nagy, szent imát.

Bólogat szép ősz fejével,
 Majd a kezét tördeli,
 Majd lezárja szeme lángját
 S arca ráncsal lesz teli.

Kinyitja a szemét újra
 Belőle szent tűz szökell,
 Vére tele lángolással,
 Lelke Isten fényivel.

Átmegy fia az ajtó mellett,
 Megáll, figyel nesztelen,
 S megremegve tovább indul,
 Halkan, lassan, ujhegyen.

Ide-oda száll egy kis légy,
 Űzi, hajtja félelem,
 Megkísérli közeledni,
 S visszarebben hirtelen.

... S szentélyében kelet felé
 All a Caddik egyedül,
 Minden tagja éneket zeng,
 És a dalba elmerül.

Hirtelen megáll meredten,
 Érzéketlen, hangtalan,
 Körülötte halott minden,
 Kábult lelke elsuhan.

Látomást lát ... egek hyilnak ...
 Végtelen fény tengere ...
 S lelke mint egy tiszta fénycsepp,
 Tündökölve hull bele.

NE SÍRJ, MONDOM.

Ne sírj, ne sírj, mondom néked,
 Tudom, tudom, szívből jönnek,
 Könnyeid sem érnek semmit,
 Am szívedben lehet minden,
 Csak szerelem nincsen ott.

És most mondd meg, mit akarsz hát?
 Csókra vágyol? nem volt elég?
 Más szeretnél? Adtál te más?
 Mit akarsz hát? —
 Csalfaságod nem tűrhetem,
 Utálom a hazugságot.
 Szégyenkezel? ne szégyenkezz,

Tudom úgyis, ártatlan vagy,
De mindez mind hazugság csak.

S miért sírsz hát? Mondom, ne sírj,
Nem nézhetek síró asszonyt,
Parázsként hull könnyed belém,
S fölperzseli szívem, lelkem.

Volt valaha, volt egy asszony,
Régen, régen, az szeretett,
Szerelme nagy volt, mint az Isten,
Örökös és véghetetlen,
Az az asszony az anyám volt,
És az meghalt. —

Sziklák között rovom utam
Egyedül én.
Aggódtál-e egyszer értem?
Küldtél-e utánam áldást?

De most mit sírsz? ne sírj, mondom,
Mert majd mindjárt én is sírok —
Vagy lehet tán:
Anyám lelke te beléd szállt? . . .

Reám borulsz, összeecsókolsz —
Csókolj, csókolj!
Nem vagyok én oly kegyetlen,
Esküszöm, oh nem vagyok rossz.
Oh csak ne sírj, ne sírj, lelkem.

IZSAK BORUCHOVITZ.

Született 1873-ban Taurigenben. Versei különböző folyóiratokban jelentek meg.

SÓVARGÁS.

Ha látod olykor, elborul az arcom
S szemembe bánatterhes köny tolu,
Ha látod, fejem szomorun lehajtom,
És ülök búsan, mélán, szótlantul.

Ne fürkészd, kérlek, oh ne kérdezd, édes,
Mért lettem hirtelen bús, csüggeteg?
Vedd hárfád és zengd el gyorsan nekem
A dalt, a dalt, melyet úgy szeretek.

A dalt, mely tele kétséggel, keservvel,
Mely őrzöng, tombol vadul, féktelen,
Mint anya, ki egyetlen gyermekét
Siratja komor gyászos éjjelen.

A dalt, mely lelkek mélységébe száll le
S izekre tépi a vérző szívet,
S mégis oly édes, mint pacsirta-ének,
Mit szerte hord a csendes szürkület.

A dalt, melyből szent ősi bú zokog fel,
S a száműzöttek bánata sajog,
Kik sirva ültek Babylon vizénél
S Ciónba szállt sóvárgó sóhajok.

Zengd el a dalt, oh zengd bűvös erővel,
Aradjon égi hangja szerteszét!
Oh pengesd hárfád csodás húrjain
A dalt, a fájdalom vad énekét!

Hogy forr szívem! hogy ég, lobog a lelkem!
Bent mintha forrna tüzes fergeteg!
... Babylon foglya vagyok én is itten,
S Ción után sóvárgok, epedek.

EZÉKIÉL LEAVITT.

Született 1878-ban Tultsinban (Oroszország). Jelenleg Amerikában Brooklynban él. Könnyed ghettoverseket ír, amelyek közül sok népszerű lett. Héber verses kötetét 1910-ben jelent meg, de már korábban jelentek meg versei, novellái és értekezései orosz, angol és zsargon nyelven.

ISTENI CSÓKKAL.

Isteni csókkal halnak meg az igazak —
A régi regét, édes, ismered?
Igaz vagyok én is s igazán szeretlek,
Oh ölj meg, édes, csókkal engemet!

És sirom ásd meg kerted közepében,
Hol együtt ültünk vággyal dús szívünkben,
A rózsák ottan illatukat ontják,
S oly szép, oly szép ott minden . . .

AZ ÉN MÚZSAM.

*Az én múzsám szomorú,
Termete, hajh, görnyedt,
Arca sápadt, halovány,
Szempilláin könnyek .*

*Sétálni ő sohse jár,
Erdőn, mezőn, réten,
Rózsakertbe sohse megy,
Hogy virágot tépjen.*

*Gyönyört lelke nem talál
Ragyogó kék menybe'
Midőn tündököl a nap
Sugárt, fényt lövelve.*

*Hallgatni nem tudja ő
Patak mormolását,
Midőn medrét csendesen
Habok aláássák.*

*Szívébe be nem hatol
Édes illat árja,
Mit a füvek öntenek
Bukva s talpra állva.*

*S midőn állnak reszketőn
Fényben megfürödve,
S álmodnak szép álmokat:
Ifjuság örökrel . . .*

*Az én műzsám szomorú,
S mint a bánat képe,
Görnyedezik szótlantul,
Talpig feketébe.*

*Világa két könyöknyi
Zsidók utcájába',
Kik éheznek, szomjaznak
Dideregve, fázva.*

*Kik gheftóban, nyomorban,
Sötét, bús sarokba'
Siratják a sorsukat
Sirámot zokogva.*

*Ott jár műzsám szüntelen
Nappal éjjel ballag,
S csak rémitő jajokat,
Sóhajokat hallhat.*

*Fiuk nyögnek és apák
Sírnak reggel, este,
S a hangjuk elvegyül,
Szívet megrepesztve.*

ZALMAN SENÉOUR.

Született 1887-ben Szokolovban. Jelenleg Svájcban él. Verses kötetén (Naplemente" 1907) kívül megjelent egy kötet novellája (Élet és halálról 1911), de ír prózát és verset zsargon nyelven is. Senéour teljesen modern témákat dolgoz fel verseiben, amelyeket bizonyos tettezett formai hanyagság jellemez.

ÜTON.

Nagy és hosszú éltém útja
Titokzatos ködös éjben,
Futva megyek messze, messze,
Szívem tűz, láng a vérem.

Sietek a királynőhöz,
Fehér-tisztán vár reám,
Ott a felhő-légió közt,
Fény- és árnyék-trónusán.

De im folyton megállítanak
Künn az utca szépei,
Szomjasan néz mindegyik rám,
S kezét kérve nyújtja ki.

„Adj valamit“ — súgja egyik,
„Nekem is adj“ súgja más.
— Nesze vér és nesze velő,
S neked, szépség, tűz, parázs.

S míg futok a királynőhöz,
 Osztogatok pazarul,
 Futok; félek, ha még késsem, —
 A királynő elvonul.

De királynőm messze van még,
 S az ajándék gyakori:
 Szívem tüze egyre lankad
 S szólnak szellők ajkai:

„Sokan vannak, hej, a szépek,
 De a lelked biz' csak egy —
 Te gazdag vagy, ők szegények,
 Vigyázz, lelked rája megy.

„Kiszívják a szívedből a
 Melegséget, sugarat,
 S királynődnek csak üres szív,
 Hideg, fagyos test marad“.

IDEGEN KÉZ . . .

Idegen kéz ne nyúljon álmaimba,
 Magamnak zengem árva énekem,
 Szívem visszhangját dalaimba sirva
 Titokban én magamba temetem.

És szent a dal, míg lelkemben rezeg
 S büszkén fenséggel, fénnel tölti meg,
 De ha kitör s idegen szívbe hat,
 Nekem már halott, nekem kárhozat.

HA ELZARJA . . .

Ha elzárja az élet Ura
 A boldog nagy ösvényeket,
 Még él a hit, a harc, a remény:
 A rossz után még jó jöhet.

De ki a boldogságtól részeg,
 Mit várhat az még, mit remélhet?
 Boldogság fölött nincs boldogság —
 S alatta les balsors, enyészet.

MESE.

Lányom, te kérded, mi a halál titka?
 Kérdezd inkább az élet-titkokat,
 Te félve nézesz a holtakra, s én
 Azokra, kik élnek az ég alatt.

S ha hallani akarnád megfejtését.
 Ölelj át némán, árnyas esti csendben,
 S mesélek néked, mit álmomban láttam,
 Vagy olvastam tán sárgult pergamenten:

Az élet is, a halál is, két sátán,
 Frigyet kötöttek: „Báb-játékot játszunk,
 Én teremtek majd s te levágod sorba,
 S lesz kacagtató élet-halál-táncunk“.

*Az egyik teremt ember-bábokat
 És ledobja, hol zúg az idő sodra,
 A másik széttapossa — és az ár
 A hullákat a semmiségbe hordja.*

*A játék szép, a sátánok kacagnak
 S mi bábok ugrálunk a kedvükér'.
 Élni oly rossz, meghalni nem merünk,
 Nem tudjuk, melyik az, mi többet ér?*

*De figyelj ide, lányom, jön idő
 S e játékot a sátánok megúnják,
 S a végtelenbe szállnak — ám előbb
 A régi bábokat mind összezúzzák . . .*

*Elszállnak majd új játékot keresni,
 Mely fenséges, vad és félelmetes,
 S szívünknek hamva még soká, sokáig,
 A feldult földön tévelyeg, repes.*

*Lányom, te kérded, mi a halál titka?
 Kérdezd inkább az élet-titkokat,
 Te félve nézesz a holtakra, s én
 Azokra, kik élnek az ég alatt.*

KATZENELSON I. L.

Született Krelitzben (Oroszország) 1885-ben. Verses kötete 1910-ben jelent meg „Dimdumim“ (Alkonyatok) címen. Katzenelson versei képviselik a héber költészetben a legkifejezettebben a szimbolisztikus, dekadens irányt, amely az egész világirodalomban szinte egyszerre lépett fel.

PERDITA.

Mikor meghalt anyja néki,
Intett ezer csillag néki,
— „Tudd meg, árva, árva lettél,
Jer fel hozzánk drága testvér,
S szebben ragyogsz égi testnél...“
Igy szólt ezer csillag néki,
Midőn meghalt anyja néki.

Midőn romlást sugtak néki,
Égi csillag intett néki,
— „Vigyázz, vigyázz, oh vigyázz!
Játékodnak vége gyász,
Vigyázz, vigyázz, meggyalázt...“
Igy intett a csillag néki,
Midőn romlást sugtak néki.

Midőn jött a rút gyalázat,
Szólt kis csillag, halvány, bágyadt:
— „Nyomorult vagy, kítaszítva,

Eljöttem én sápadt szikra,
 Lelkedben kis vigaszt szítva...“
 Így szólt csillag, halvány, bágyadt,
 Midőn jött a rút gyalázat.

Midőn fáj a séta néki,
 Bús csillagok intnek néki:
 — „Anyádat már elfeledted,
 Szíved kerubjai holtak,
 Holtak, fel nem támadnak már —“
 Így int sok bús csillag néki,
 Midőn fáj a séta néki...

TRAGÉDIA.

I.

Fehér felhők halmán aludt a hold mélyen,
 Fehér, fodros felhők, puha égi párnák,
 Csillagoknak serge szunyad szétszóródva,
 Alom-kerub-hadak körül-körül szállják.

Adám sugdolódzott Évával a kertben.
 S vigyázatlan percben megcsókolta párját.
 Csókja csengésétől felébredt a hold fönt,
 S álmodozó szívéen szerelem-vágy járt át.

II.

Felébredt a hold mély álma közepéből
 Sápadt, nagyon sápadt,
 Álma szép lovagját keresve bejárja
 A kék égi sátrát.

Keresgélve bolyong szomorún az égen,
 Bolyong körülnézve,
 „Megcsalt talán álmod?” szól s fejét lehajtja
 Fellegfi ölébe.

III.

Vágyódott a Hold a Nap után epedve,
 Őt kereste vágyva mindenütt az égen,
 S midőn nem találta szíve választottját,
 Sötétség fiához hajtotta a szégyen.

Hogyha tudta vón' a hold a fehér, sápadt,
 Hogy majd jön keletről fénylő Nap-lovagja,
 Bizony várt volna ő reggelig reája,
 S tűnő fellegfinek magát el nem adja.

IV.

A hajnal kinyitotta már szemét,
 S ők még összeforrvá állanak
 És Éva csókja csengésétől
 Felébredt keleten a Nap,
 Mosolygó arccal, pirosan . . .

S a messze égen szerte tévelyegnek
 Szeméből friss kutató sugarak,
 Keresi Holdját, s nem találja
 S tündöklő fénykönyvei hullanak
 A gyászfekete földre le.

AZ EMBERNEK.

Ha elfecséreltél egy napot
 Apró dolgokkal,
 S a napnak fényét
 Szemed nem látta —
 Ne csüggedj, ember!
 Menj estefelé
 Ki a városból
 A rétre ki,
 A nap elé,
 S ha már csak egy arasz
 Választja el a mélységektől —
 Menj föl egy dombnak tetejére,
 S kiálts oda a napnak
 A domb tetejéről:
 „Oh jaj nekem,
 Nap!
 Én elfecséreltem napomat . . .
 És lásd, lásd,
 Már jön, már jön.
 Az éj”.
 S a nap megáll
 Nyugatnak szélén
 S tűzben kacag
 Az ember renyheségén.

— — — — —
 S egy sugarat dob le neked
 Mielőtt eltűnik,

S te rejtsd el a sugarat
 Szívednek mélyén,
 És őrizd kincsként reggelig.

A CSILLAGOK NEVETNEK.

Nem láttad még
 Sohasem,
 A csillagok, hogy intenek?
 Vagy láttad tán
 S nem érted,
 Mit intnek a fény szemek?

De ha tudni
 Szeretnéd,
 Megfejtése mi lehet?
 Oh ölelj át —
 S csókold, csókold,
 Szájamat és szememet.

S jobb kezeddel
 Simogasd
 Fürtjeimet, édesem
 S csillagoknak
 Drága titkát,
 Még sügom halk csendesen.

Fönt a fénylő
 Csillagok
 Csodálkozva rezgenek,
 Kinevetnek
 S mosolyogva
 Kérdezik a fény szemek:
 „Mért nem csókol
 Csóktüzet
 Lány ajkára éhesen?
 Hisz sötét van,
 Hiszen csönd van,
 S nem látja meg senkisémet?

NOCTURNO.

I.

Az éj kopogott ablakomon,
 Az éj hívott:
 — „Jer ki hozzám,
 Egemen nincs csillag,
 Szívemben nincs villám,
 Ölemben nincs szikra,
 Jer ki hozzám!“

II.

Már elaludtam — de az éj kopogása,
 A suttogó, lágy kopogások
 Fülembe értek,

Megfogták szívem hurjait
 És felébredtem.
 Éjemnek titkos hangja volt,
 Éjemnek titkos, tiszta hangja:
 — „Jer ki hozzám!”
 Ijesztett s vonzott:
 — „Jer ki hozzám, jer ki hozzám!”
 És felébredtem s szólt az éj szívemhez,
 Lágy éji nyelvén,
 Nem olyan halkan, de lágyan, csodásan,
 Az éjnek nyelvén,

III.

És vágy támadt bennem: felkelni és kimenni.
 Az éj karjaiba dőlni s szólni hozzá: Testvér!
 Az éj nyakán sirni s szólni hozzá: Testvér!
 S szólni hozzá: Éj, ifju testvéred vagyok,
 Nézz reám, nézz szemembe —
 Nem mélyek-e, mint az éj, s mint az éj sötétek.
 Nézz reám, nézz arcomra, sötét ráncok rajta,
 Mint a fekete ráncok sötét kebleden.
 Nézd ruhámat, hangomat, ajkamat,
 Nem vagyok-e testvéred, éj! —
 Vágy támadt szívemben s leugrottam ágyamról,
 Fekete ruhát vettem fehér ruhám fölé,
 Bekentem karommal az arcom,
 Eloltottam a gyertyalángot,
 Szívemnek parancsot adtam: hallgass! —
 Készültem az éj elé s kimentem elébe.

IV.

*Kimentem éjemhez, de éjem nem volt odakünn,
Csak fekete ruhám széle suhogott,
Suhogott és elhallgatott . . .*

— „Hol vagy, éj, éj?”

— „Itt vagyok!

A magasban és a mélyben,

Elül és hátul,

Jobbra és balra —

De te, hol vagy?”

— „Én? itt, testvér, itt állok én!

De ott is, hiszen ott is én állok, én! —

Nézd, im kinyujtom kezemet,

Ujjammal megfogom ruhámat,

Fekete ruhámat,

Mely bevonja az egész mindenséget —

Az egész mindenségben vagyok én!

Tán elfoglaltam helyedet, éj?

És én békés szándékkal jöttem,

Éj!

Jer, nézd a békeírást homlokomon,

Betűiddel van írva,

Jer, olvasd álmodat a szememben;

És ruhámnak nincs-e éj-szaga?

Fiatalon jöttem elébed, törpén és fiatalon

S ha megnöttem most

A világ végétől a végéig.

Ne haragudj . . .

De mi ez, mi ez?
 Beszélek — s szavaim belém ütődnek,
 Szólok és minden szavam
 Im' belém ütközik.
 Egyetlen vagyok-e?
 És nincsen kívülem más?
 Nincs semmi más? —
 Im' hallom: Fekete ruhám suhogott,
 Suhogott és elhallgatott,
 Fekete ruhám — s én, én hol vagyok?
 Esküszöm, nem látom magamat!
 Valóban, tévedek talán?
 Elnyelt a végtelen, vagy én nyeltem el őt?
 Hadd szólítsam a nevemet: — — —
 Én állok mindenütt és sehol sem vagyok,
 Hu — hu — hu!
 Hová ment a hang?
 Hová veszett a hang?
 Mi nyelte el?
 Talán egy gonosz démon rejtőzik mögöttem
 Levetem fekete ruhám,
 S gunyt űz belőlem? —
 Fehér ruhám fényénél megismerem . . .“

— — — — —
 Mögöttem állt az éj,
 Nagy volt és mély
 S én halotti ruhámban . . .

ZÜRZAVAR.

*Nap-nap után felszáll ujjongva, égve
A nap az égre!*

*Nap-nap után felszáll tündöklő fényben,
És ragyog csodaszépen.*

*Nap-nap után csilingel pici csecsemő,
Hogy a világra jő.*

*Nap-nap után les a világ rajongva, várva,
Megváltójára. —*

S az emberek még sirnak!

*Nap-nap után leszáll a nap, leszáll, letűn,
Bűnbánóan, keserűn.*

*Nap-nap után jön a fekete leplű éj,
S fátyolt borít minden fölé.*

*Nap-nap után suttog egy hang halk félelemmel:
Haldoklik egy ember!*

*Nap-nap után hallatszik hangja zokogásnak:
Sírödröt ásna!*

S az emberek még örülnek!

Kisüt a nap, fölcsillog fénysugára —
Miért ez öröm? — elmegy nemsokára.

Leszáll az éj, uralkodik homálya,
Ne könnyezz, szem, — hisz elmegy nemsokára,

S az éj nem lopja el a napnak kacagását,
S a nap fel nem szárítja az éj zokogását.

Gyermek született, — miért a vigalom?
Halld: síró hang! ember fekszik ravatalon.

S nem győz az élet uj étellel s nem győz a halál,
Hogy folyton kaszál.

S az egész világ: síró gyász és vidám ünnep —
S az emberek meg nem örülnek!

JÖVENDŐ.

...S én meghalok, holnap vagy tán egy év után,
Én meghalok — bizonynal ezt tudom csupán.
Nem tudom, hideg napon-e vagy melegen,
Nem tudom, nappal-e vagy egy éjjelen.

De jön az idő, holnap vagy egy év után,
Eljön, eljön — bizonynal ezt tudom csupán,
Fehér leszek s hideg s fekszem némán, hosszan,
S egy ember jön és szól: halottas inget hoztam.

S rokonaim zokogva, sírva borulnak reám,
 Tán nem halt meg fiunk? Testvérünk él talán?
 S hozzájuk lép egy idegen s szól félve, halkán:
 Itt a halottas kocsi, kint az udvarban.

És előlép két vagy négy ember és vigyázva,
 Felemelnek és rátesznek a deszkaágyra,
 S kocsira teszik a koporsót és elindulnak
 És lassan neki vágnak a nagy, hosszú utnak.

S a gyermekek az utcán játszanak vidáman
 És arra megy a kocsi — s utána néznek néhányan.
 Temetés, temetés! — suttogják félve, csendesen,
 És tovább játszanak, mintha nem volna semmi sem.

És elmegy a fekete kocsi bús koporsójával —
 S tán sütni fog a nap és szól vidám madárdal?

— — — — —
 És elmegy a fekete kocsi bús koporsójával —
 S tán nem fog sütni a nap és nem szól madárdal?

BOLGÁR MÓZES.

Bolgár (Braun) Mózes dr. született Csomán, Ugocsa-megyében, 1882-ben. Ifjú éveit különböző magyarországi jeszvákön töltötte, a középiskolát az orsz. rabbiképző intézetben járta. Ezután az egyetem jogi fakultását végezte el. A világháboru hat esztendejét a harctéren töltötte. Versei, szintúgy novellái a különböző héber folyóiratokban jelentek meg. Magyar nyelven is írt számos novellát, melyek a napilapokban és a „Múlt és Jövő“-ben jelentek meg. Azonkívül lefordított egy kötet elbeszélést J. L. Perezről. Legutóbb megjelent tőle a talmudikus mesék és legendák magyar feldolgozása „A gólsusz meséi“ címen. Budapesten él mint ügyvéd.

TANULJ, FIAM, TANULJ.

Halálos ágyon vonaglott a teste,
Lelkét már hívogatta föl az ég.
Örömét, bánatát már rég feledte,
Csak egyre gondol, egy aggasztja még,
Felveti pilláit, reám tekint,
Remegő keze arcomhoz simul,
Haló hangjával lágyan, halkán int:
Tanulj, fiam, tanulj!

Nem szép meséket, nem tündérregéket
Mesélt énnékem jámbor mesterem,
Fárasztó, meddő vitakeveréket
Gyömöszölt belém nagy keservesen.

És fonnyadtam sok gyermekéven át,
Mint ifju levél, mely mocsárba hull.
De hallottam a haldokló szavát:
Tanulj, fiam, tanulj!

Megnyílt a börtön, szabad lettem végre,
Mint kalitkából szabadult madár...
Majd le a mélybe, majd föl az égbe
Csapongtam szerte, nem gátolt határ.
Csoda titok, dal, mélység, rejtelem
Vonzotta lelkem nyughataatlanul,
S éjjel fülembé zúgott szüntelen:
Tanulj, fiam, tanulj!

S jöttek a derék józanok, a bölcsek,
És hoztak nyájas, jó intelmeket:
Szegény rajongó, az ábrándok ölnek!
Oh, építs otthont légvárak helyett.
A kabalával házad fel nem épül,
És rimeket nem rakhatsz alapul.
Nyugalmam eltűnt... s felzendül a mélybül:
Tanulj, fiam, tanulj!

Elszálltak rég a tiszta, ifjú álmok,
Elöttem áll az élet meztelen.
Agyamba hideg, hasznos tudományok,
De sorsom fájó, kínos gyötrelem,
Kijózanodtam és most látok, látok...
Minden itt gonosz hazugságba ful.
S fülembé zug minden gúnyos, rémes átok:
Tanulj, fiam, tanulj!

A SÁTORBAN.

Négy fal helyett négy tépett szürke gyékény,
 És száraz, zörgő galy a mennyezet.
 Én Istenem, a szörnyű éj sötétjén
 Mi jaj sikolt át, mi sóhaj rezeg?
 Hűs szél fú be a hasadékokon,
 A gyertyák lángja ijedezve rebben,
 A szivekbe halk félelem oson —
 Mi lesz velünk a sötétben, hidegben?

Oh ingó kunyhó, roskadozó sátor,
 Védhet-e vészben réses fedeled?
 Im lelkünk reszket szellő fuvalmától,
 Hogy bizzunk majd, ha jön a fergeteg?
 Szökik a gyenge, menekül a gyáva,
 Kis oltalmad elhagyják hűtelen,
 S hány a hitvány, ki falad aláássa...
 Oh kevesen maradunk, kevesen.

Ne féljeteK . . . ! Oh nézzetek az égre,
 A zsongó galyak rései mögül:
 A menybölt ablakain, ragyogva, égve,
 Angyalszemek sugára tündököl.
 Szálak szövődnek minden pillantásból
 S körülövez mint égi irgalom,
 S leszen körülünk fénylő sugársátor,
 Védő sátor, mint hajdan, egykoron.

ÖRSÉGEN.

Északi harctér 1915 december.

Kopár fák közt télben, sem alva, sem ébren
 Havas fagytól fázva, uttól elcsigázva
 Tizenketten álltunk örségen egy éjjel,
 Elül erdő mélyén, hegylánc meredélyén
 Ágyu, szurony ezre felénk meredezve,
 Ellenséges tábor hevert szanaszéjjel.

„Hej, lesbe, vitézek! Árnyak-e, lidércek,
 Imbolyognak csendben fent a rengetegben?
 Rajvonal kigyózik tán ott közelegve!”
 Mint csóvás nagy fáklya, világít a fákra: —
 A légben rakéta villan meg vakítva,
 Néma a csatatér mozdulatlan csendjel!

Mégis hallga, hallga! A száraz avarba
 Csodás neszü léptek libbennek és lépnek . . .
 Boszorkány-táncait tán Lilith járja itt?
 Kidülledő szemmel, égő gerjelemmel
 Hasítám a homályt, s imé előttem állt
 Egy piros ruhás nő, kelletve bájait.

„Hüvelybe a kardot — zengő szava harsog, —
 „Harctér az én terem, nem bánt itt félelem,
 Golyó át nem járhat mellem vértetzetén!
 Oh serkenj fel lantos, kit tétlenség mardos,
 Oh elbágyadt lélek, kit üznek rut rémek,
 Már reám sem ismersz? A Muzsa vagyok én!”

„Hajlékok romjain, hulláknak ormain
 Gözök fertőjében, dalok felhőjében
 Lejtem vad táncaim őrzöngő ritmusát!
 S elbódul mind tőle lantok pengetője
 Győzelmi énekem zengik ők mind nekem,
 S te a te hárfádat fűzfára aggatád?“

Dühvel felzudulva, vad haragba fulva
 Ajkam káromlásban, tört ki katonásan,
 „Itt pusztulsz el, céda, nem léssz többé utban!“
 S im e pillanatban srápnell röppen, pattan,
 Ép a fejem fölött, a tölgy ága között . . .

 „Istenem! szörnyűség! — Őrségen aludtam!“

FEUERSTEIN AVIGDOR.

Született 1886-ban Ódávidházán (Beregmegye). 14 éves korában jesivába került, majd az országos rabbiképző intézetben rendszeresítette héber nyelvi jártasságát. 1910-ben egy héber folyóiratot indított meg (Hajehudi), amely azonban nemsokára megszűnt. 1912-ben jelent meg első verseskötete „Misiré Avigdor Feuerstein” címen. Magyar írásai (versek, novellák) Kova Albert néven jelentek meg a Mult és Jövőben, 1916-ban hosszabb harctéri szolgálat után orosz fogságba esett. Onnan került ki a háboru után Palesztinába, ahol irodalmi munkásságot folytat. Feuerstein héberre fordította Madách nagy művét, Az ember tragédiáját.

SZENT ÓRAKBAN.

*Van lelkemnek is büszke lángolása,
Mely nem fult még idegen tömjénfüstbe,
És szent órákban lángra kap szívemben
Szent lelketeknek porba fojtott üszke.*

*S szentek előtttem a vad, édes hangok,
Mik zsongnak avas feliánsok mellül,
És szent előtttem áldott könnyforrástok,
Mitől a vérem friss erőre pezsdül.*

*S szentek előtttem a bomlott kusza tincsek,
 Mik szívem tiszta álmait szövök,
 S szentek előtttem a bús, halvány arcok,
 Mik kísérnek örökkön-örökig.*

*S szent előtttem, ki lelketekben termett,
 Isten, ki naggyá tesz határtalanul,
 Kinek bemocskolt lelkemet kiöntöm,
 Midőn bennem a pirkadat kigyul.*

ALMOM.

*Derüs reggel, ha ébredek,
 Körülem ezer fénypatak,
 S én nézem, nézem hallgatótag.*

*Hallgatva beleömlök
 A távolságba részegen,
 Megittasít a végtelen.*

*És álmodom a fényről,
 Mely tengernek mögötte
 Leszáll s elhunyt örökre.*

SZALLJ LE NAP.

Szállj le, Nap, térj nyugalomra,
 Szállj le már az égről,
 Szállj le, szállj le, hisz lelked is,
 Látom elsötétül.

Szállj le, Nap, térj nyugalomra,
 Miként én letörtem,
 Nincs már erőm, nincs sugaram,
 Se dalom, se könnyem.

VISSZATÉRÉS.

Megfogja lelkemet az éj,
 Mely tele rejtelmekkel,
 S a mély sötétől kérdezem,
 Jön-e majd az a reggel?

S hajnalra búsan ébredek,
 Fényt ont reám a reggel,
 S könnyezve kérdek, hol az éj,
 Mely tele rejtelmekkel?

VAN IDEJE A NÉMA HALLGATÁSNAK.

— Bolgár Mózesnek ajánlva. —

Van ideje a néma hallgatásnak,
Bús igen-igent bólogatni másnak,
És van ideje a tétlen ülésnek,
A szemhunyasnak, fogcsikorgatásnak.

Van ideje a haragtemetésnek,
A könnytelen szent akaratlanságnak,
Zajongó lelkünk hullámaihoz szólni:
Atkos, ki kitör, átkozott, ki lázad!

Van ideje sötétbe bámulásnak,
Hogyant, miértet nem kérdve, nem kutatva,
Van ideje szomorú pillantásnak
Jelenbe, múltba és sötét új utakba.

Van ideje a merev megállásnak,
A könny kiszárad, a lángok eláznak,
Se bánat, se remény, se dal, se átok,
Van ideje a néma hallgatásnak

BAUM ELEMÉR.

Született 1875-ben Ladomérban (Sáros megye). Fiatalkorát a sárospataki jesiván töltötte, 1903-ban kiment Amerikába és Seranton városában angol nyelvtanári oklevelet szerzett. Amerikában jelentek meg első héber versei és tárcái a „Haleom“. (A Nemzet) című hetilapban. Írt azonkívül az angol lapokba is verseket és elbeszéléseket. Jelenleg Budapesten él.

FAJDALOM.

És mindenütt, hová szemem néz,
Csak fájdalmat, keservet látok,
És minden hangban, mely felém jön,
Nem hallok mást, csak sóhajt, átkot.

Ki vezeti e sivár, bus, világot?
Ki önti szellemét beléje?
Hogy pusztulása gyönyör néki
És fájdalom — öröme, kéje?

Oh jaj, ki a kegyetlen zsarnok,
Ki elnyomja a gyöngé embert?
Ki szegények vérében fürdik,
És kicsufolja azt, kit megvert?

Démon-e, kinek sebek genyje
 Üdítő harmat, édes, tiszta?
 Kinek sirám a legszebb ének
 S a sóhajt mint a vizet issza?

Az istenek játéka kínzás?
 Vagy fölöttük is Ur a Végzet?
 Félelmes, szörnyű gonosz szellem
 Világot, Istent kinra készítet?

ARVA DAL.

Megmozdul szívemben olykor
 Halkan egy-egy árva húr,
 Énekre sóvárog lelkem
 És ajkamra dal tolul.

Fölszállok egy pillanatra
 Fantáziám szárnyain
 S csillagos ég ösvényein
 Járnak-kelnek vágyaim.

De óh, egek magasából
 Poklok mélységébe dönt
 Rémm, mely ijeszt lent a földön
 S percig sem hagy szállni fönt:

A gond, mely kerget, üz és hajszol
S mindenütt nyomomba jár,
Feketére festi utam
S rémitőbb, mint rút Halál.

Gunykacajjal, vasfogakkal
Cédán vigyorog reám,
Vad, kegyetlen pillantással
Némára dermeszti szám.

S felzaklatott forró szívem
Elcsendesül hidegen,
Szomorúan hallgat ajkam,
S árva marad énekem . . .

HOLDER JÓZSEF.

Született Nagybecskón (Máramaros megye), 1893-ban, tizennégyéves koráig különböző jesivákat látogatott, azután világi tanulmányokba fogott. Héber és jidis versei és novellái az európai és amerikai lapokban jelentek meg. A modern magyar költők (Ady, Kosztolányi, Babitz, Ignotus, Patai, Szilágyi, Szép, Somlyó, Peterdi) verseit jidis nyelvre fordította.

EZEK A RÉGI KERTEK . . .

Ezek a régi kertek,
Mik fényben úsztak egykor,
Most minden fájuk hárfa,
Min fájó bús ének szól.

S ime régi szerelmem,
Hejh, itt ragyogott én rám,
S most avar között hervad,
S hallgat dalomra némán.

S olykor a száguldó szél
Az avart felcibálja
Régi szerelem ébred
S bűg milljó síró hárfa . . .

A VIHAR.

Fiam, ne félj, hogy beborult az ég,
 S a vihar jajgat, sír keservesen,
 Sok ezer éve jajgat már így,
 Csak néked uj ez, gyermekem.

Sok ezer éve jön, megy a vihar,
 És véres könnyet sír keservesen,
 S mindig kimossa vér tengerében
 Az idők szennyét, gyermekem.

SZÉLNEK ERESZTEM.

Szívemnek húrjai hozzád húzódnak,
 Oh dalold nékem sberelem dalát,
 Hallgatsz? Nem tudod, mi az szerelem?
 Oh dalold nekem a bánat dalát!
 Mért hallgatsz?
 Tán azt sem tudod, mi az a bánat?
 A szíved kő, te köszivű leány!
 Szívemnek húrjait szélnek ereszttem,
 Az elvégzi majd jól a dolgát!
 A szél, — a szél majd eldalolja nékem
 Szívem dalát . . .

A HÉBER KÖLTŐ A HABORU UTÁN.

A mi magyar héber költőnknek, ki
szent harcunkat harcolja az orosz sik-
ságon. Dr. Bolgár Mózesnek szeretettel.

... S ő nem leszen miként a régiek:
Hajlott test, halavány arc, bús szemek.

És színe nem lesz mint a viasz, sárga,
S tekintete nem lesz remegő, gyáva.

S hajfürtje nem lesz zilált és kusza,
S neve nem lesz garasok alkusza.

S homlokán nem vés redőt fájdalom,
S nem sir hervadt virágon, avaron.

S nem szorongatja füledt szoba göze,
S lelke nem reszket hűs alkonyra, őszre.

S szívében nem zsong haldoklás dala,
S nem rettenti Halálnak angyala . . .

*

Teste szilárd s arca ragyogni fog,
Ina acél, szemei szafirok.

Feje fenség, ereje viruló —
És szelleme tűz, lángoló kohó.

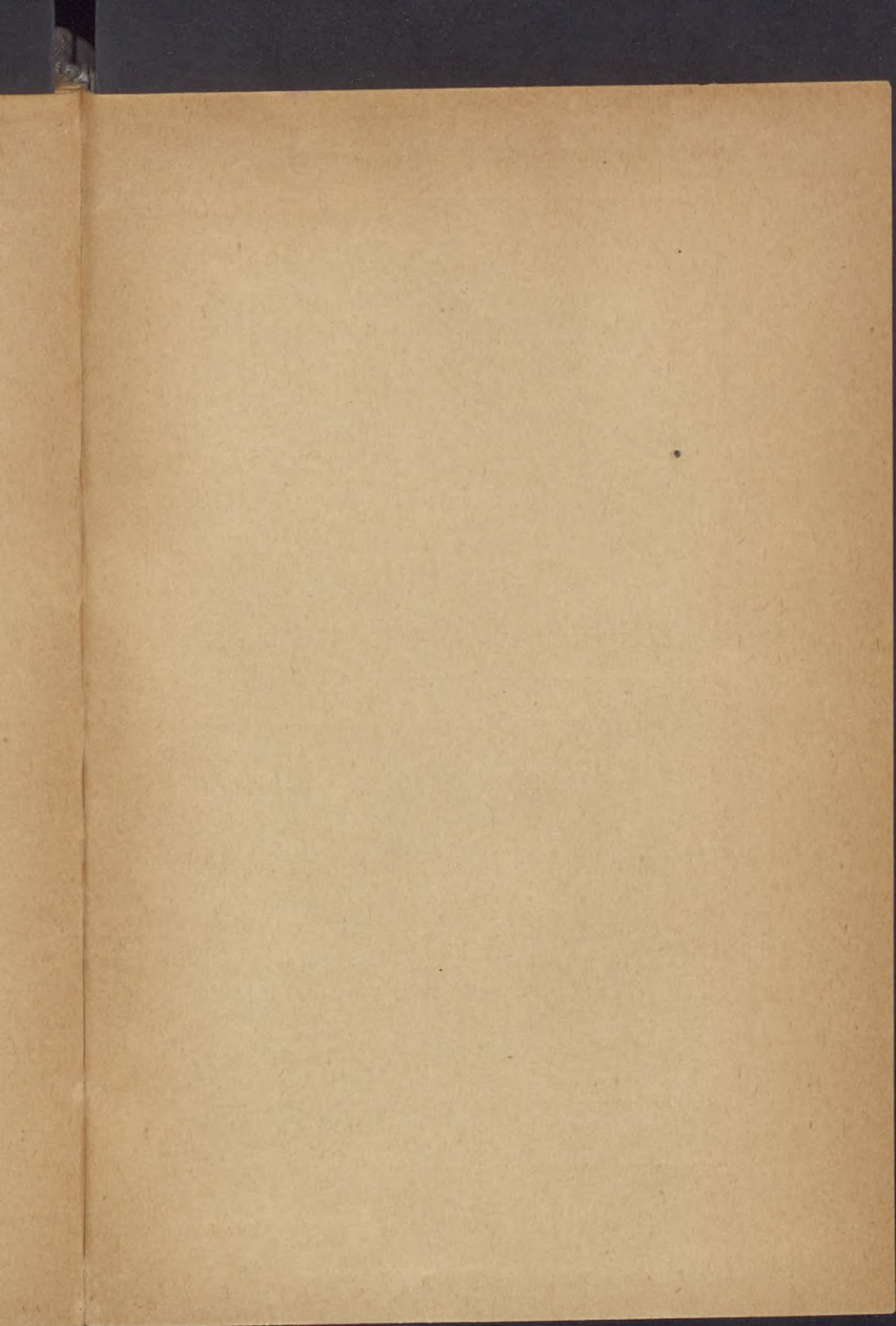
És lelke föld s ég fényébe olvad
És minden lény néki életdalt dalolgat.

És az élet körüle ujjongó s tiszta
S a lég sugarak mámorait issza.

S szívében áldás-forrás zeng, fakad,
S belőle ömlik dús ének-patak.

És énekel s dalol szem, száj és lélek
És dalol és ujjong: Élet! Élet! Élet!

A művelt magyar zsidóság hetilapja

MULT ÉS JÖVŐ

zsidó politikai, irodalmi, társadalmi és
kritikai hetilap.

Szerkeszti: Dr. PATAI JÓZSEF

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., Podmaniczky-utca 39. szám.

A zsidó kultúra egyetlen orgánuma

MULT ÉS JÖVŐ

zsidó művészeti és irodalmi havi folyóirat.
A legelőkelőbb magyar és külföldi tudó-
sok, írók és művészek közreműködésével

Szerkeszti: Dr. PATAI JÓZSEF

Minden száma művészi illusztrációkkal és
gyönyörű műmellékletekkel ékes album,
a zsidó kultúrának maradandó értékű
gazdag kincstára.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., Podmaniczky-utca 39. szám.